

บทที่ 2

ปรัทัศน์วรรณกรรม

ในบทนี้จะได้กล่าวถึงความหมายและประเภทของสิทธิบัตร เอกสารสิทธิบัตรและลักษณะพิเศษ การนำสารนิเทศในเอกสารสิทธิบัตรไปใช้ประโยชน์ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับสิทธิบัตร ศูนย์สารนิเทศสิทธิบัตรของไทย และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ความหมายและประเภทของสิทธิบัตร

ตามพระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522 ได้ให้ความหมายของ “สิทธิบัตร” (Patent) ว่า หมายถึง หนังสือสำคัญที่ออกให้เพื่อคุ้มครอง การประดิษฐ์ (Invention) หรือการออกแบบผลิตภัณฑ์ (Production Design) ตามที่กำหนดโดยบทแห่งพระราชบัญญัตินี้ และจากงานศึกษาเกี่ยวกับบทบาทของกฎหมายสิทธิบัตร ที่มีการถ่ายทอดเทคโนโลยีไปยังประเทศกำลังพัฒนาขององค์การสหประชาชาติ (UN, 1964, para. 1) ได้ระบุความหมายของ “สิทธิบัตร” ว่าเป็น สิทธิพิเศษตามกฎหมายที่รัฐบาลออกให้แก่ผู้ประดิษฐ์และบุคคลอื่น ซึ่งได้รับสิทธิมาจากผู้ประดิษฐ์ในอันที่จะกีดกันผู้อื่นมิให้ทำการผลิต ใช้ หรือขายผลิตภัณฑ์ภายใต้สิทธิบัตร หรือมิให้ใช้กรรมวิธีภายใต้สิทธิบัตร ภายในระยะเวลาอันมีกำหนด เมื่อระยะเวลาของการให้สิทธิพิเศษได้สิ้นสุดแล้ว การประดิษฐ์ตามสิทธิบัตรก็ตกเป็นสาธารณสมบัติ ที่ประชาชนทั่วไปสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้

สิทธิบัตรจัดเป็นทรัพย์สินทางปัญญาซึ่งครอบคลุมผลงานสร้างสรรค์อันเกิดขึ้นจากสติปัญญามนุษย์ ทรัพย์สินทางปัญญาสามารถแบ่งออกเป็น 2 สาขา คือ ทรัพย์สินทางอุตสาหกรรม (Intellectual Property) และทรัพย์สินทางวรรณกรรมและศิลปกรรม (Literary and Artistic Property) (กรมทรัพย์สินทางปัญญา, 2535)

1. ทรัพย์สินทางอุตสาหกรรม คือ ผลงานสร้างสรรค์อันเกิดจากการผลิตและการจำหน่ายสินค้า ได้แก่

- การประดิษฐ์และการออกแบบผลิตภัณฑ์ รูปแบบการคุ้มครอง คือ สิทธิบัตร
- เครื่องหมายการค้า (Trademark) ให้ความคุ้มครองเครื่องหมายหรือ

สัญลักษณ์หรือตราที่ใช้กับสินค้าหรือบริการ ได้แก่ เครื่องหมายการค้า เครื่องหมายบริการ (Service Mark) และเครื่องหมายรับรอง (Certification Mark) และเครื่องหมายร่วม (Collective Mark)

- ชื่อทางการค้า คຸ້ມครองชื่อที่ใช้ในการประกอบกิจการ

- ชื่อทางภูมิศาสตร์ คຸ້ມครองชื่อทางภูมิศาสตร์ แสดงถึงแหล่งกำเนิดหรือแหล่งผลิตสินค้าหรือบริการ

2. ทรัพย์สินทางวรรณกรรมและศิลปกรรม ได้แก่ ผลงานสร้างสรรค์ในด้านวรรณกรรม และศิลปกรรมต่าง ๆ ซึ่งรูปแบบการคຸ້ມครองตามกฎหมายเรียกว่า ลิขสิทธิ์ (Copyright) และยังรวมถึงการแสดงหรือนำเสนองานด้านวรรณกรรมและศิลปกรรม รูปของการคຸ້ມครองตามกฎหมายเรียกว่า “สิทธิข้างเคียงลิขสิทธิ์” (Neighboring rights) เช่น สิทธิของนักแสดงหรือศิลปิน การอัดเสียงและการถ่ายทอดวิทยุและโทรทัศน์ เป็นต้น

นอกจากความหมายตามพระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522 และตามท้องถຶการสหประชาชาติได้ระบุไว้แล้ว หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับสิทธิบัตรของไทย 2 หน่วยงาน คือ กรมทรัพย์สินทางปัญญา และศูนย์สารนิเทศสิทธิบัตร กรมวิทยาศาสตร์บริการ ยังได้ให้คำจำกัดความของสิทธิบัตรไว้ว่า สิทธิบัตร หมายถึง หนังสือสำคัญที่ออกให้เพຶอคຸ້ມครองการประดิษฐ์หรือการออกแบบผลิตภัณฑ์ ที่มีลักษณะตามที่กฎหมายกำหนด (กรมทรัพย์สินทางปัญญา, 2540) และสิทธิบัตร หมายถึง เอกสารที่แสดงเอกสิทธิ์ซึ่งรัฐบาลให้แก่ผู้ขอรับสิทธิ คຸ້ມครองในการทำ การใช้ และขายสิ่งประดิษฐ์ในช่วงระยะเวลาหนึ่งตามที่กฎหมายสิทธิบัตรของประเทศกำหนดไว้ เป็นการแลกเปลี่ยนกับการที่ผู้ยื่นขอเปิดเผยรายละเอียดของการประดิษฐ์นั้น (กรมวิทยาศาสตร์บริการ. ศูนย์สารนิเทศสิทธิบัตร, 2540)

จากความหมายของสิทธิบัตรข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า สิทธิบัตรมีความหมาย 2 ประการ ประการแรก หมายถึง หนังสือสำคัญที่รัฐออกให้เพຶอคຸ້ມครองการประดิษฐ์หรือการออกแบบผลิตภัณฑ์ที่มีลักษณะตามที่กฎหมายกำหนด ประการที่สอง หมายถึง สิทธิเด็ดขาดหรือสิทธิแต่เพียงผู้เดียว ในอันที่จะใช้การประดิษฐ์หรือการออกแบบผลิตภัณฑ์ ที่ได้รับสิทธิบัตรในการผลิตและจำหน่ายสินค้า สิทธิพิเศษตามกฎหมายที่รัฐบาลได้ให้แก่ ผู้ประดิษฐ์และบุคคลอื่นที่ได้สิทธิมาจากผู้ประดิษฐ์นี้มีระยะเวลาอันจำกัด หลังจากระยะเวลาอันจำกัดหมดลง การประดิษฐ์ดังกล่าวจะกลายเป็นสมบัติสาธารณะ (ณรงค์ รัตนะ และคนอื่น ๆ ,2534 ; Woollbert, 1992)

พระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติสิทธิบัตร (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 กล่าวถึงสิ่งที่ยอมรับสิทธิบัตรได้มี 2 ประเภท คือ สิทธิบัตรการประดิษฐ์ และสิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์ สิทธิบัตรทั้ง 2 ประเภทมีความแตกต่างกัน

กล่าวคือสิทธิบัตรการประดิษฐ์เป็นการให้ความคุ้มครองแก่ลักษณะภายใน เช่น กลไก โครงสร้าง หน้าที่ใช้สอย หรือประโยชน์ ในขณะที่สิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์ เป็นการให้ความคุ้มครองแก่ลักษณะภายนอก เช่น รูปร่างลวดลาย ของผลิตภัณฑ์ เป็นต้น ดังรายละเอียดของสิทธิบัตรแต่ละประเภทต่อไปนี้

1. สิทธิบัตรการประดิษฐ์

การประดิษฐ์ หมายถึง การทำให้เกิดผลิตภัณฑ์ (วัตถุที่มีรูปร่าง เช่น เครื่องจักร กล สารประกอบทางเคมี) หรือกรรมวิธีขึ้นใหม่ (วิธีในการผลิต การเก็บรักษา หรือการใช้ผลิตภัณฑ์ เช่น วิธีการผลิตเครื่องจักร) รวมทั้งการทำให้ผลิตภัณฑ์ หรือกรรมวิธีที่มีอยู่แล้วดีขึ้น การประดิษฐ์ที่สามารถขอรับสิทธิบัตรได้ ตามมาตรา 9 แห่งพระราชบัญญัติสิทธิบัตร (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 ต้องประกอบด้วยลักษณะ 3 ประการ คือ

1. เป็นการประดิษฐ์ขึ้นใหม่ คือ เป็นการประดิษฐ์ที่ไม่เป็นงานที่ปรากฏอยู่แล้ว ซึ่งงานที่ปรากฏอยู่แล้วให้หมายความถึง การประดิษฐ์ ดังต่อไปนี้ด้วย

- การประดิษฐ์ที่มีหรือใช้แพร่หลายอยู่แล้ว ในราชอาณาจักรก่อนวันขอรับสิทธิบัตร
- การประดิษฐ์ที่ได้มีการเปิดเผยสาระสำคัญหรือรายละเอียดในเอกสารหรือสิ่งตีพิมพ์ที่ได้เผยแพร่อยู่แล้วไม่ว่าในหรือนอกราชอาณาจักรมาก่อนวันขอรับสิทธิบัตร และไม่ว่าการเปิดเผยนั้นจะกระทำโดย เอกสาร สิ่งพิมพ์ การนำออกแสดง หรือการเปิดเผยต่อสาธารณชนด้วยประการใด ๆ โดยมีได้รวมถึงการเปิดเผยสาระสำคัญหรือรายละเอียดที่เกิดขึ้น หรือเป็นผลมาจากการที่ผู้ประดิษฐ์แสดงผลงานในงานแสดงสินค้านานาชาติระหว่างประเทศ หรือในงานแสดงต่อสาธารณชนของทางราชการและการเปิดเผยสาระสำคัญ หรือรายละเอียดดังกล่าวได้กระทำภายในหนึ่งร้อยแปดสิบวัน ก่อนวันที่จะมีการขอรับสิทธิบัตร

- การประดิษฐ์ที่ได้รับสิทธิบัตรไว้แล้ว ไม่ว่าในหรือนอกราชอาณาจักรก่อนวันขอรับสิทธิบัตร

- การประดิษฐ์ที่ขอรับสิทธิบัตรไว้แล้วนอกราชอาณาจักร เป็นเวลาเกินกว่าสิบสองเดือนก่อนวันขอรับสิทธิบัตร แต่ยังมีได้มีการออกสิทธิบัตรให้

- การประดิษฐ์ที่มีการขอรับสิทธิบัตรไว้แล้วในราชอาณาจักร และผู้ขอได้ละทิ้งคำขอรับสิทธิบัตร แต่ผู้ประดิษฐ์ร่วมยังมีสิทธิยื่นคำขอรับสิทธิบัตร

2. เป็นการประดิษฐ์ที่มีขั้นการประดิษฐ์สูงขึ้น คือ เป็นการประดิษฐ์ที่ไม่อาจคิดหรือทำได้โดยง่าย โดยผู้ที่มีความรู้หรือความชำนาญในระดับสามัญธรรมดาสำหรับงานประเภทนั้น

3. เป็นการประดิษฐ์ที่สามารถประยุกต์ในทางอุตสาหกรรม คือ เป็นการประดิษฐ์ที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการผลิตทางอุตสาหกรรม หัตถกรรม เกษตรกรรม และพาณิชย์กรรม

ส่วนการประดิษฐ์ที่ขอรับสิทธิบัตรไม่ได้ ตามมาตรา 9 แห่งพระราชบัญญัติสิทธิบัตร (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 คือ

1. จุลชีพและส่วนประกอบส่วนใดส่วนหนึ่งของจุลชีพที่มีอยู่ตามธรรมชาติ สัตว์พืช หรือสารสกัดจากสัตว์ หรือพืช
2. กฎเกณฑ์และทฤษฎีทางวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์
3. ระบบข้อมูลสำหรับการทำงานของเครื่องคอมพิวเตอร์
4. วิธีการวินิจฉัย บำบัด หรือรักษา โรคนุชย์ หรือสัตว์
5. การประดิษฐ์ที่ขัดต่อความสงบเรียบร้อย หรือศีลธรรมอันดี อนามัยหรือสวัสดิภาพของประชาชน

2. สิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์

การออกแบบผลิตภัณฑ์ หมายถึง รูปร่างของผลิตภัณฑ์ หรือองค์ประกอบของลวดลาย หรือสีของผลิตภัณฑ์ อันมีลักษณะพิเศษสำหรับผลิตภัณฑ์ซึ่งสามารถใช้เป็นแบบสำหรับผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม รวมทั้งหัตถกรรมได้ การออกแบบผลิตภัณฑ์ที่ขอรับสิทธิบัตรได้ ตามมาตรา 57 แห่งพระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522 จะต้องเป็นการออกแบบผลิตภัณฑ์ใหม่เพื่ออุตสาหกรรมหรือหัตถกรรม ซึ่งการออกแบบผลิตภัณฑ์ใหม่ หมายถึง การออกแบบผลิตภัณฑ์ ที่ยังไม่มีหรือใช้แพร่หลายในราชอาณาจักร หรือยังไม่ได้เปิดเผยสาระสำคัญ หรือรายละเอียดในเอกสาร หรือสิ่งพิมพ์ใดก่อนวันขอรับสิทธิบัตร หรือไม่คล้ายกับแบบผลิตภัณฑ์ที่มีอยู่แล้ว

สำหรับการออกแบบผลิตภัณฑ์ที่ขอรับสิทธิบัตรไม่ได้ ตามมาตรา 58 แห่งพระราชบัญญัติสิทธิบัตร (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 คือ

1. แบบผลิตภัณฑ์ที่ไม่ใช่การออกแบบผลิตภัณฑ์ใหม่
2. แบบผลิตภัณฑ์ที่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน
3. แบบผลิตภัณฑ์ที่กำหนดโดยพระราชกฤษฎีกา

โดยทั่วไปแล้วสิทธิบัตรที่ออกให้ประเทศหนึ่งจะไม่สามารถใช้บังคับได้ในประเทศอื่นนอกจากจะต้องจดทะเบียนไว้ในประเทศอื่นอีกด้วย หรือประเทศเหล่านั้นได้ทำข้อตกลงกันว่า สิทธิบัตรที่จดไว้ในประเทศหนึ่งจะต้องบังคับใช้ในกลุ่มประเทศสมาชิกด้วย ถ้าหากประเทศใดไม่มีกฎหมายสิทธิบัตร คนในประเทศนั้นสามารถจะนำข้อมูลของสิทธิบัตรที่จดไว้ในที่ใดก็ตามมาใช้ได้โดยอิสระภายในประเทศของตน

เอกสารสิทธิบัตรและลักษณะพิเศษ

เอกสารสิทธิบัตร คือ เอกสารที่เปิดเผยรายละเอียดของการประดิษฐ์ว่าผู้ที่มีความรู้ในสาขาที่เกี่ยวข้องกับการประดิษฐ์นั้นสามารถทำหรือปฏิบัติตามได้ พร้อมทั้งรายละเอียดของข้อถือสิทธิ (ทวีลักษณ์ บุญคง, 2527)

เอกสารสิทธิบัตรเป็นเอกสารสำคัญฉบับที่ 2 ที่ผู้ยื่นคำขอทะเบียนสิทธิบัตรจะได้รับ นอกเหนือจากเอกสารแสดงการให้เอกสิทธิ ซึ่งเป็นเอกสารฉบับที่ 1 เอกสารสิทธิบัตรเป็นเอกสารที่ให้ความรู้ทางเทคโนโลยี ประกอบด้วยส่วนสำคัญ 3 ส่วน คือ ข้อมูลบรรณานุกรมของเทคโนโลยี ภูมิหลังของวิทยาการ หรือรายละเอียดของการประดิษฐ์ ซึ่งเป็นความรู้ทางเทคโนโลยี และข้อถือสิทธิ หรือส่วนของความรู้ที่ผู้ทรงสิทธิได้รับการคุ้มครอง ในเวลาที่ได้รับเอกสิทธิ และส่วนนี้ต้องเป็นความรู้ใหม่จึงจะขอถือสิทธิได้ โดยมีรายละเอียดดังนี้ (ทวีลักษณ์ บุญคง, 2526 และ รตาวรรณ ศิลปโภชากุล, 2540)

1. ข้อมูลบรรณานุกรมของเทคโนโลยี องค์การทรัพย์สินทางปัญญาแห่งโลก ได้กำหนดรูปแบบและโครงสร้างของเอกสารสิทธิบัตรให้เป็นมาตรฐานสากล ในการลงรายละเอียดทางบรรณานุกรมให้เป็นแบบเดียวกันโดยใช้คู่มือ WIPO Patent Information and Documentation Handbook 1982 จัดทำโดย Paris Union Committee for International Cooperation Information Retrieval Among Patent Office Manual ข้อมูลบรรณานุกรมของเทคโนโลยี จะปรากฏในหน้าแรกของเอกสารสิทธิบัตร ถึงแม้จะมีหลายภาษา เพราะออกโดยประเทศต่าง ๆ แต่เมื่อมี INID Code (Internationally Agreed Number for the Identification of Data) กำกับไว้ ทำให้ทราบว่าข้อมูลส่วนไหนคืออะไร เช่น (Gambrell, Cox and Krieger, 1981)

[11] หมายเลขสิทธิบัตร (Patent Number)

[21] เลขที่คำขอสิทธิบัตร (Patent Application Number)

[22] วันที่ยื่นขอจดสิทธิบัตร (Filing Date)

[45] วันที่ได้รับสิทธิบัตรหรือวันที่พิมพ์สิทธิบัตร (Date of Patent or Publication Date)

[51] แผนการจัดจำแนกสิทธิบัตรระหว่างชาติ (International Patent Classification)

[52] แผนการจัดจำแนกสิทธิบัตรแห่งชาติ (Local Patent Classification)

[54] ชื่อเรื่องของสิทธิบัตร (Title of Patent)

[56] รายการเอกสารอ้างอิง (Reference Cited)

- [57] สารสังเขป/บทสรุปการประดิษฐ์/การออกแบบผลิตภัณฑ์ (Abstract) และรูปภาพ (Drawing) (ถ้ามี)
  - [73] ชื่อผู้ขอรับสิทธิบัตร (Assignee)
  - [75] ชื่อผู้ประดิษฐ์/ผู้ออกแบบผลิตภัณฑ์ (Inventor & Designer)
- สำหรับตัวอย่างเอกสารสิทธิบัตรดูที่ ภาคผนวก ค

ข้อมูลในส่วนบรรณานุกรมของเทคโนโลยี จะบอกให้ทราบว่า ข้อมูลความรู้ในเอกสารสิทธิบัตรนี้เป็นเรื่องเกี่ยวกับอะไร ยื่นขอจดหรือได้รับสิทธิบัตรเมื่อใด ที่ประเทศไหน หมายเลขอะไร รหัสการจำแนกเรื่องในระบบสิทธิบัตร และใครคือผู้ประดิษฐ์คิดค้น ในกรณีที่เป็นการจ้างให้ประดิษฐ์จะมีการระบุชื่อของเจ้าของซึ่งเป็นผู้จ้างให้คิดค้นด้วย พร้อมทั้งอยู่ที่สามารถติดต่อได้เมื่อต้องการขออนุญาตใช้สิทธิ ข้อมูลบรรณานุกรมของเทคโนโลยีจึงเป็นข้อมูลที่ใช้สำหรับการติดตามเทคโนโลยีแต่ละเรื่อง ระยะเวลาการคุ้มครองสิทธิ และการขอรับสิทธิบัตรของนักประดิษฐ์แต่ละรายหรือแต่ละบริษัทที่น่าสนใจ นอกจากนี้ในส่วนของบรรณานุกรมยังระบุถึงเอกสารที่ใช้เป็นแหล่งความรู้อ้างอิง และแนวทางของการค้นคว้าวิจัย ซึ่งอาจเป็นตำรา วารสารทางวิทยาศาสตร์ และหรือเอกสารสิทธิบัตรรายการอื่น ๆ

2. ภูมิหลังของวิทยาการ (State-of-The-Art) หรือ รายละเอียดของการประดิษฐ์ ซึ่งเป็นความรู้ทางเทคโนโลยี เป็นพื้นฐานและที่มาของเทคโนโลยี ได้แก่ ทฤษฎี และประวัติความเป็นมา ตลอดจนปัญหาของเรื่องที่น่ามาคิดค้นหาวิธีทำหรือแก้ไข สารในส่วนนี้ช่วยให้ผู้อ่านสามารถทำความเข้าใจในเนื้อหารายละเอียดของการประดิษฐ์ที่เปิดเผยได้ดียิ่งขึ้น

3. ข้อถือสิทธิ หรือส่วนของความรู้ที่ผู้ทรงสิทธิได้รับการคุ้มครองในช่วงเวลาที่ได้รับเอกสิทธิ เป็นบทสรุปของการประดิษฐ์ซึ่งเป็นความรู้ใหม่ หรืออีกนัยหนึ่งคือ ขอบเขตของเทคโนโลยีที่ขอรับการคุ้มครองสิทธิ ในส่วนนี้เป็นการอธิบายเกี่ยวกับการประดิษฐ์ และยกตัวอย่างพร้อมทั้งรูปภาพประกอบด้วย ทำให้สามารถเข้าใจถึงสาระที่เปิดเผยได้ง่ายขึ้น

เอกสารสิทธิบัตรให้ความรู้ที่แตกต่างจากเอกสารประเภทอื่น ๆ กล่าวคือ ความรู้ ข้อมูล และความคิดที่ปรากฏในเอกสารสิทธิบัตรที่ออกใหม่ ล้วนเป็นเรื่องใหม่ที่เป็นผลจากการค้นคว้า โดยมีการปรับปรุงวิธีการใหม่ ๆ และนำมาเปิดเผยเป็นครั้งแรกในเอกสารสิทธิบัตร ก่อนการตีพิมพ์ในวารสารหรือจัดพิมพ์เป็นเอกสารอื่น ๆ เอกสารสิทธิบัตรจึงเป็นแหล่งความคิดใหม่ ๆ ที่เกี่ยวกับการผลิตและการออกแบบผลิตภัณฑ์ที่ทันสมัย และเป็นแหล่งความคิดสร้างสรรค์สำหรับนักคิด ตลอดจนเป็นดัชนีที่ชี้ให้เห็นถึงการพัฒนาทางด้านวิทยาศาสตร์และ

เทคโนโลยีของแต่ละประเทศด้วย เอกสารสิทธิบัตรจึงมีลักษณะพิเศษซึ่งสรุปได้ ดังนี้ (ทวีลักษณ์ บุญคง, 2528)

1. เอกสารสิทธิบัตรให้ความรู้ที่ใหม่ เปิดเผยโดยละเอียดเป็นครั้งแรก และไม่สามารถหาได้จากเอกสารอื่น ๆ เนื่องด้วยความรู้ที่เปิดเผยในเอกสารสิทธิบัตร เป็นความรู้ที่นำไปใช้ประโยชน์ในการผลิตได้ และผู้ยื่นคำขอคนแรกในเรื่องนี้เท่านั้นที่มีสิทธิ์ได้รับเอกสารสิทธิบัตร ดังนั้นเจ้าของความรู้จึงจำเป็นต้องยื่นคำขอจดทะเบียนสิทธิบัตรโดยเร็วหากเข้าไป ผู้อื่นที่กำลังทำในเรื่องเดียวกันอาจทำได้สำเร็จและยื่นคำขอก่อน ด้วยเหตุนี้ความรู้ในเอกสารสิทธิบัตรใหม่โดยทั่วไป จึงเป็นความรู้ที่ใหม่ที่สุดไม่เคยปรากฏโดยละเอียดในเอกสารใดมาก่อน แต่จะมีการจัดพิมพ์ในเอกสารอื่น ๆ ในภายหลัง ดังตัวอย่างต่อไปนี้

	ปีที่พิมพ์สิทธิบัตร	ปีที่พิมพ์ครั้งแรกในเอกสารอื่น ๆ
Baird (television)	1923	1928
Whittle (jet engine)	1936	1946
Morrogh (ductile cast iron)	1939	1947
Ziegler, Natta (polymerization catalysts)	1953	1960

นอกจากนี้ ได้มีผู้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับความรู้ทางเทคโนโลยีในเอกสารสิทธิบัตร และในเอกสารประเภทอื่น ๆ ในระหว่างปี ค.ศ. 1968 และ ค.ศ. 1972 พบว่าโดยเฉลี่ยแล้วความรู้ทางเทคโนโลยีที่เปิดเผยในเอกสารสิทธิบัตรร้อยละ 70.7 ไม่เคยปรากฏในเอกสารประเภทอื่นเลย และความรู้ที่มีปรากฏในเอกสารประเภทอื่นซึ่งมีประมาณร้อยละ 29.3 นั้น มีร้อยละ 16 เท่านั้นที่มีความรู้เกือบทั้งหมดได้เปิดเผยไว้ในเอกสารสิทธิบัตร ส่วนที่เหลือร้อยละ 13.3 เป็นการเปิดเผยความรู้เพียงบางส่วนเท่านั้น (Terapane, 1978 quoted in ทวีลักษณ์ บุญคง, 2528)

2. เอกสารสิทธิบัตรมีรูปแบบการตีพิมพ์ที่ใช้เป็นสากล รูปแบบการตีพิมพ์ของเอกสารสิทธิบัตรที่เป็นสากลมีลักษณะดังนี้ ในหน้าแรกของเอกสารสิทธิบัตรจะมีข้อมูลบรรณานุกรม (Bibliographic data) อย่างครบถ้วน (แม้จะมีหลายภาษา เพราะออกโดยประเทศต่าง ๆ แต่เมื่อมี INID code กำกับไว้ช่วยให้ทราบข้อมูลบรรณานุกรมได้สะดวก) มีสารสังเขปสรุปเนื้อหาทั้งหมดไว้ หน้าต่อไประบุความเป็นมาของเรื่องที่ประดิษฐ์ขึ้น (ถ้าเป็นการปรับปรุงของเก่าให้ดีขึ้นจะบอกไว้ด้วยว่าของเดิมมีข้อเสียหรือมีปัญหาอย่างไรบ้าง) และอธิบายถึงกรรมวิธี การประดิษฐ์ที่ทำการขึ้นใหม่ ในบางเรื่องมีตัวอย่างการทำไว้ให้ด้วย มีรูปแสดง เป็นกราฟ และภาพวาดลายเส้น ฯลฯ พร้อมทั้งคำอธิบาย บางเรื่องมีตารางเปรียบเทียบ ส่วนท้ายที่เป็นข้อถ้อยคำนั้น จะมีสรุปส่วนที่สำคัญของการประดิษฐ์ด้วย

3. เอกสารสิทธิบัตรมีรายชื่อเอกสารอ้างอิงไว้ด้วย โดยทั่วไปแล้วในส่วนที่กล่าวถึงความ เป็นมาของการประดิษฐ์ในเอกสารสิทธิบัตรจะมีรายชื่อเอกสารอ้างอิงไว้ให้ด้วย ผู้ใช้ที่ต้องการ

รายละเอียดเพิ่มเติมย้อนหลังไป สามารถหามาอ่านได้โดยสะดวก เอกสารสิทธิบัตร จึงช่วยให้ผู้ที่สนใจในเรื่องนั้น แต่ยังไม่มีความรู้เพียงพอ สามารถศึกษาย้อนหลังไปจนเข้าใจได้ และทำให้ทราบประวัติของสิ่งประดิษฐ์นั้นว่าพัฒนามาอย่างไรได้อีกด้วย

4. เอกสารสิทธิบัตรมีแผนการจัดจำแนกสิทธิบัตรระหว่างชาติที่เป็นสากล เอกสารสิทธิบัตรทุกฉบับ จะมีสัญลักษณ์กำกับ ซึ่งสัญลักษณ์ดังกล่าวเป็นการจำแนกสาขาของเอกสารสิทธิบัตร ตามแผนการจัดจำแนกสิทธิบัตรระหว่างชาติ (International Patent Classification = IPC) ทำให้การจัดเก็บและการค้นหาเอกสารสิทธิบัตรตามสาขาของเทคโนโลยี ทำได้อย่างสะดวก ไม่ว่าสิทธิบัตรนั้นจะเป็นของชาติใด หรือองค์การระหว่างชาติใดก็ตาม และสามารถค้นหามาใช้ได้โดยง่าย ถ้าทราบสัญลักษณ์จำแนกสิทธิบัตรของเรื่องที่ต้องการ

5. เอกสารสิทธิบัตรมี วัน เดือน ปี ที่ยื่นคำขอและที่ออกสิทธิบัตร ทำให้ทราบระยะเวลาของการคุ้มครองสิทธิได้โดยง่าย

6. เอกสารสิทธิบัตรมีชื่อและที่อยู่ของผู้ยื่นคำขอ หรือผู้ทรงสิทธิ ข้อมูลส่วนนี้ทำให้ผู้ที่ต้องการติดต่อขอทราบเงื่อนไขในการอนุญาตให้ใช้สิทธิ์ตามสิทธิบัตร (License) หรือค่าตอบแทนในการขอใช้สิทธิ์ตามสิทธิบัตร (Royalty) อาจทำได้โดยสะดวกขึ้น

7. เอกสารสิทธิบัตรเรื่องเดียวกัน อาจมีได้หลายภาษา เนื่องจากในการยื่นคำขอจดสิทธิบัตรนั้น ผู้ยื่นสามารถยื่นขอในหลายประเทศที่ต้องการได้รับการคุ้มครองสิทธิ ทำให้เอกสารสิทธิบัตรมีหลายภาษาแตกต่างกัน ผู้ใช้จึงสามารถเลือกใช้เอกสารสิทธิบัตรฉบับที่สามารถอ่านเข้าใจได้

8. เอกสารสิทธิบัตรเป็นสิ่งพิมพ์รัฐบาล ที่ไม่มีการสงวนสิทธิ์ สามารถทำสำเนาตามต้องการได้

9. เอกสารสิทธิบัตรมีคู่มือ และดรรชนีโดยเฉพาะ เอกสารทางสิทธิบัตร ในรูปแบบอื่น ๆ ซึ่งจัดพิมพ์โดยสำนักงานและองค์การสิทธิบัตร (Official Patent Journals (ออกรายสัปดาห์) และ Index of Patent (ออกรายปี) จัดพิมพ์โดยสำนักงานสิทธิบัตรของประเทศต่าง ๆ ; PCT International Patent Applications ซึ่งจัดพิมพ์โดย WIPO) ศูนย์เอกสารสิทธิบัตรระหว่างชาติ (International Patent Documentation Center = INPADOC) สถาบันและบริษัท (World Patents Index (WPI) Gazettes/Derwent Publications Ltd., London) ซึ่งประกอบกิจการด้านข้อสนเทศสิทธิบัตรโดยเฉพาะมีอยู่จำนวนมาก เอกสารเหล่านี้ช่วยอำนวยความสะดวกในการติดตามและค้นหาความรู้ จากเอกสารสิทธิบัตรจำนวนมาก

การนำสารนิเทศในเอกสารสิทธิบัตรไปใช้ประโยชน์

สิทธิบัตรเป็นผลงานการค้นคว้าของผู้ประดิษฐ์/ออกแบบที่ยื่นขอจดทะเบียน เพื่อให้ได้รับการคุ้มครองสิทธิ เอกสารสิทธิบัตรจึงเป็นแหล่งสารนิเทศทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่

มีค่า และให้ความรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีที่ก้าวหน้าทั้งเรื่องเล็ก เรื่องใหญ่ ง่ายหรือยาก สารนิเทศในเอกสารสิทธิบัตรจึงมีประโยชน์ในด้านต่าง ๆ ดังต่อไปนี้ (ทวีลักษณ์ บุญคง, 2523 ; 2527 และ รตาวรรณ ศิลปโภชากุล, 2540)

1. ด้านการถ่ายทอดเทคโนโลยี คือ การถ่ายทอดความรู้ความชำนาญทางด้านเทคโนโลยีสารนิเทศในเอกสารสิทธิบัตรบอกให้ทราบถึงวิธีการผลิตผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ หรือการปรับปรุงวิธีการผลิตซึ่งจะไม่ปรากฏในเอกสารชนิดอื่นเลย นอกจากในเอกสารสิทธิบัตรที่ออกใหม่ ๆ สารนิเทศในเอกสารสิทธิบัตรช่วยให้เกิดความคิดที่จะผลิตสินค้าบางอย่างได้ หรือถ้าไม่สามารถทำได้เอง ก็สามารถทราบแหล่งที่จะติดต่อขอทำสัญญาอนุญาตให้ทำการผลิตได้ นอกจากนี้การค้นหาสารนิเทศในเอกสารสิทธิบัตร อาจกระตุ้นให้เกิดความคิดใหม่ ๆ และ/หรือฟื้นฟูความคิดเก่า ๆ ขึ้นมาทำใหม่

2. ด้านการเจรจาต่อรองในการซื้อ-ขายเทคโนโลยี สารนิเทศจากเอกสารสิทธิบัตรช่วยให้มีความรอบรู้ในเทคโนโลยีการผลิตสินค้านั้น ๆ เพียงพอที่จะเจรจาต่อรองกับผู้ขาย ได้โดยไม่เสียเปรียบ

3. ด้านการแก้ปัญหาทางเทคนิค เมื่อเกิดปัญหาทางเทคนิคซึ่งไม่อาจแก้ไขได้โดยง่ายอีกทั้งผู้ที่เกี่ยวข้องก็ไม่รอบรู้ในเรื่องนั้นดีพอที่จะเป็นผู้นำในเรื่องนั้นได้ ทางแก้ปัญหาก็คือควรเริ่มต้นการวิจัยโดยการตรวจสอบและค้นหาข้อมูลจากเอกสารสิทธิบัตรเพื่อให้แน่ใจว่า ยังไม่เคยมีผู้ค้นพบวิธีแก้ปัญหานั้นมาก่อน การทดลองจะไม่จำเป็นเลย ถ้าการแก้ปัญหานั้นมีอยู่แล้วในเอกสารสิทธิบัตร อีกทั้งไม่ต้องเสียทั้งค่าใช้จ่ายและเสียเวลาในการศึกษาวิจัยด้วยตนเอง

4. ด้านการค้นคว้าวิจัยและพัฒนา เอกสารสิทธิบัตรให้สารนิเทศซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นที่ดีเลิศสำหรับนักค้นคว้าวิจัย ซึ่งจะช่วยกระตุ้นให้เกิดความคิดที่จะเป็นประโยชน์ต่องานที่กำลังทำอยู่ หรือจะทำในอนาคต

5. ด้านการศึกษาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เนื่องจากเอกสารสิทธิบัตรเป็นแหล่งสะสมที่รวบรวมความรู้ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่สำคัญ ที่ผู้สนใจได้มีโอกาสศึกษาและพัฒนาความรู้อย่างต่อเนื่อง ทำให้มีความรู้พื้นฐานทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีอย่างกว้างขวางพอที่จะรับการถ่ายทอดความรู้ใหม่ได้อย่างสะดวกรวดเร็ว

6. ด้านการติดตามดูความเคลื่อนไหวในกิจการของบริษัทคู่แข่ง ในประเทศที่พัฒนาแล้ว บริษัทอุตสาหกรรมต่าง ๆ ซึ่งมีกิจการใหญ่ ๆ มีหน่วยงานวิจัยและพัฒนาผลิตภัณฑ์และนำผลการวิจัยไปขอจดทะเบียนสิทธิบัตรเพื่อขอรับการคุ้มครองสิทธิ์ บริษัทที่เป็นคู่แข่งกันจะสนใจคอยติดตามดูเรื่องที่บริษัทอื่นขอจดสิทธิบัตร เพื่อให้ทราบถึงกิจการที่กำลังดำเนินการอยู่ตลอดจนแนวทางความสนใจและความก้าวหน้าของบริษัทคู่แข่ง

7. ด้านการติดตามประเมินและคาดคะเนความก้าวหน้าของเทคโนโลยี เอกสารสิทธิบัตรทำให้เราทราบเทคโนโลยีล่าสุดในสาขาต่าง ๆ ได้อย่างรวดเร็ว เป็นเครื่องมือในการ

ประเมินและคาดคะเนความก้าวหน้าของเทคโนโลยีเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ในประเทศของตนเองและในประเทศอื่น ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศคู่แข่งชั้นในทางเศรษฐกิจ

เอกสารสิทธิบัตร เป็นเอกสารที่มีคุณค่าต่อภาคธุรกิจและอุตสาหกรรมอย่างมาก ในบางประเทศเช่นประเทศญี่ปุ่นได้ตระหนักถึงความสำคัญของการบันทึกและเผยแพร่ความรู้ เพื่อช่วยให้มีการเรียนรู้และเกิดความรู้ในขั้นต่อไป ประเทศญี่ปุ่นนับเป็นประเทศที่ใช้ประโยชน์ในส่วนที่เป็นความรู้จากเอกสารสิทธิบัตรมากที่สุด และยังได้พัฒนาความรู้นั้นต่อไปอีก จนปรากฏว่าเทคโนโลยีบางอย่างที่ญี่ปุ่นนำเข้ามาจากต่างประเทศ ได้พัฒนาก้าวหน้าไปมากกว่าประเทศเจ้าของเดิม ดังนั้น ความรู้จากเอกสารสิทธิบัตรจึงมีส่วนสำคัญในการพัฒนาประเทศไปเป็นประเทศมหาอำนาจทางอุตสาหกรรมได้อย่างรวดเร็ว อาจกล่าวได้ว่า ความรู้ต่าง ๆ จากเอกสารสิทธิบัตรได้มีการพัฒนาให้เจริญก้าวหน้าอย่างจริงจังและต่อเนื่อง ทำให้ภาคธุรกิจและอุตสาหกรรมนำความรู้ที่ได้รับการพัฒนาแล้วนั้นมาใช้เพื่อให้ประสบความสำเร็จในการดำเนินกิจการได้เป็นอย่างดี (Narin, 1991)

สำหรับการนำสารนิเทศในเอกสารสิทธิบัตรไปใช้นั้น เป็นที่ประจักษ์โดยทั่วไปว่า ข้อมูลในเอกสารสิทธิบัตรเป็นประโยชน์ทั้งต่อหน่วยงานของรัฐ สถาบันวิจัย นักวิจัยและบริษัท อุตสาหกรรมในประเทศกำลังพัฒนา ในอันที่จะทำการพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีในแขนงต่าง ๆ ให้ก้าวหน้ายิ่งขึ้น หน่วยงานของรัฐ สามารถนำข้อมูลในเอกสารสิทธิบัตรไปเป็นประโยชน์ต่อการกำหนดแนวนโยบายที่เป็นรูปธรรมเกี่ยวกับการพัฒนาเทคโนโลยีของประเทศ โดยทำให้สามารถจัดลำดับความสำคัญก่อนหลังของสาขาเทคโนโลยีที่รัฐจะให้การส่งเสริมสำหรับสถาบันวิจัยและนักวิจัยของประเทศกำลังพัฒนานั้น จะได้รับประโยชน์หลายประการจากรายละเอียดของข้อมูลที่มีการระบุไว้ในเอกสารสิทธิบัตร ไม่ว่าจะเป็นด้านการสืบค้นงานทางวิชาการที่เกี่ยวข้อง การรับรู้ถึงงานวิจัยที่ได้มีการทำไว้แล้ว หรือที่กำลังทำอยู่ สามารถหลีกเลี่ยงปัญหาการทำวิจัยซ้ำซ้อน นอกจากนี้ข้อมูลในเอกสารสิทธิบัตรยังเป็นประโยชน์ต่อบริษัท อุตสาหกรรมในประเทศกำลังพัฒนา ทั้งในการซื้อหาเทคโนโลยีจากต่างประเทศ การปรับปรุงเทคโนโลยี และการพัฒนาเทคโนโลยีขึ้นใช้เอง เนื่องจากเอกสารสิทธิบัตรจะให้ข้อมูลที่สมบูรณ์และทันสมัยเกี่ยวกับเทคโนโลยีที่บริษัทเหล่านั้นต้องการ สามารถประเมินและเปรียบเทียบความเหมาะสมของเทคโนโลยีที่ต้องการซื้อ นอกจากนี้ข้อมูลในเอกสารสิทธิบัตรยังจะช่วยให้บริษัทเอกชนสามารถกำหนดแผนการตลาดได้อย่างถูกต้องเหมาะสม อีกทั้งยังทำให้บริษัทสามารถหลีกเลี่ยงการละเมิดสิทธิของผู้อื่นได้ (Blackeney, 1989)

แม้ว่าการศึกษาหาความรู้จากเอกสารสิทธิบัตรเป็นวิธีถ่ายทอดเทคโนโลยีวิธีหนึ่ง ซึ่งช่วยให้ผู้รับถ่ายทอดสามารถแสวงหาความรู้ติดตามความก้าวหน้า และพัฒนาการของเทคโนโลยี ตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงปัจจุบันได้อย่างกว้างขวาง และยังอาจศึกษาค้นคว้าหรือวิจัยต่อไปสู่

สิ่งประดิษฐ์หรือการออกแบบผลิตภัณฑ์ใหม่ที่ดีกว่าเดิมก็ตาม แต่เนื่องจากกลุ่มผู้ใช้เอกสารสิทธิบัตร ซึ่งได้แก่นักวิชาการ/นักวิจัย ผู้ประกอบการอุตสาหกรรม นักศึกษา อาจารย์ ผู้ให้บริการสารสนเทศ และผู้สนใจทั่วไป เป็นผู้ที่ปฏิบัติงานเพื่อประกอบการเกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีประเภทต่าง ๆ อยู่ในตำแหน่งงานและประเภทของงานที่ทำต่างกัน ย่อมทำให้การใช้เอกสารสิทธิบัตรแตกต่างกันด้วย ดังผลการวิจัยของลินและการ์วี (Lin and Garvey, 1972) ที่พบว่า ปัจจัยที่สำคัญมากที่สุดทำให้เกิดความต้องการสารสนเทศ คือ ประเภทของงานที่ทำ ทำให้นักวิจัยมีความต้องการสารสนเทศมากกว่าและทันสมัยกว่าผู้ที่ไม่ทำงานวิจัย อีกทั้งวัตถุประสงค์ในการใช้สารสนเทศยังแตกต่างไปจากกลุ่มผู้ใช้กลุ่มอื่น ๆ อีกด้วย ดังจะเห็นได้จากการที่นักวิจัยใช้เอกสารสิทธิบัตรเพื่อผลิตผลิตภัณฑ์/พัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่รวมทั้งนำไปแก้ปัญหาทางเทคนิค ในขณะที่อาจารย์ใช้เอกสารสิทธิบัตรเพื่อวิจัยประดิษฐ์/ออกแบบผลิตภัณฑ์ มากกว่าการนำไปปรับปรุงและพัฒนาการสอน (Rzasa and Moriaty, 1970)

สำหรับผู้ใช้ที่เป็นผู้ประกอบการในวงการอุตสาหกรรม ซึ่งต้องการใช้สารสนเทศเพื่อการตัดสินใจดำเนินการหรือใช้แก้ปัญหาต่าง ๆ ต้องการทั้งสารสนเทศภายในบริษัท ได้แก่ ข้อมูลการวิจัย ข้อมูลการตลาด ข้อมูลที่เป็นตัวเลข จดหมายโต้ตอบและสารสนเทศที่ได้จากภายนอกบริษัท ได้แก่ วารสาร เอกสาร นามานุกรม เรื่องราวของคู่แข่งทางการค้า รวมทั้งเอกสารสิทธิบัตรด้วย อีกทั้งข้อมูลในเอกสารสิทธิบัตรสามารถสนองความต้องการของผู้ใช้ในวงการอุตสาหกรรมได้ทุกระดับทั้งระดับผู้เชี่ยวชาญเฉพาะวิชาและผู้บริหารระดับสูง ที่สามารถนำไปใช้สำหรับการกำหนดนโยบาย วางแผนการผลิตและการตลาด ติดตามและประเมินความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี การเลือกและเจรจาต่อรองซื้อ-ขายเทคโนโลยี ตลอดจนติดตามความเคลื่อนไหว กิจการบริษัทคู่แข่งทางการค้า และติดตามประเมินความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีได้มากกว่าเอกสารประเภทอื่น ๆ

ผู้ให้บริการสารสนเทศจะเป็นกลุ่มผู้ใช้เอกสารสิทธิบัตรที่ทำหน้าที่ให้บริการค้นข้อมูลจากเอกสารสิทธิบัตรแก่ผู้ใช้บริการของศูนย์สารสนเทศสิทธิบัตรในภาคอุตสาหกรรม สาขาของเอกสารสิทธิบัตรที่ผู้ใช้ต้องการจะสะท้อนภาพการพัฒนาอุตสาหกรรมได้ ดังนั้นผู้ให้บริการสารสนเทศสิทธิบัตรจะต้องใช้เอกสารสิทธิบัตรเพื่อติดตามความก้าวหน้าทางวิชาการในสาขาที่ผู้ใช้ปฏิบัติงาน ส่วนผู้สนใจทั่วไป ซึ่งปฏิบัติงานแตกต่างจากกลุ่มผู้ใช้อื่น ๆ แต่ต้องการนำเอกสารสิทธิบัตรไปใช้ปฏิบัติหน้าที่ดังเช่น ทนายความ/ที่ปรึกษากฎหมาย จะใช้เอกสารสิทธิบัตรในแง่กฎหมาย คือ เพื่อขอจดทะเบียนสิทธิบัตรบ้าง เพื่อประกอบในการพิจารณาตรวจสอบการประดิษฐ์/การออกแบบผลิตภัณฑ์บ้าง และติดตามดูความเคลื่อนไหว กิจการ บริษัทคู่แข่งทางการค้า นอกจากนี้ผู้ประดิษฐ์อิสระซึ่งมีอาชีพทางการประดิษฐ์ จะนำเอกสารสิทธิบัตรไปใช้

สำหรับงานวิจัยเพื่อประดิษฐ์/ออกแบบผลิตภัณฑ์ และนำไปแก้ปัญหาทางเทคนิคในงานที่ประดิษฐ์อยู่ ติดตามความก้าวหน้าทางวิชาการ คือ ดูว่ามีการประดิษฐ์อะไรอยู่แล้วบ้าง เพื่อจะได้นำความรู้นั้นไปพัฒนาให้ก้าวหน้ายิ่งขึ้น (Wherry,1995)

หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับสิทธิบัตร

หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับสิทธิบัตรในที่นี้ครอบคลุมทั้งสำนักงานสิทธิบัตรซึ่งรับผิดชอบงานสิทธิบัตรโดยตรงและศูนย์สารนิเทศสิทธิบัตร ซึ่งเป็นหน่วยงานภายใต้สำนักงานสิทธิบัตรหรือภายใต้สถาบันอื่นใดที่จัดตั้งศูนย์สารนิเทศสิทธิบัตรขึ้นเพื่อรวบรวมและส่งเสริมการใช้เอกสารสิทธิบัตรให้แพร่หลาย

สำนักงานสิทธิบัตรของแต่ละประเทศ เป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบในการดำเนินการรับคำขอขึ้นจดทะเบียนสิทธิบัตร และการจดสิทธิบัตรภายใต้สนธิสัญญาความร่วมมือทางสิทธิบัตรระหว่างประเทศ ตลอดจนปฏิบัติภารกิจอื่น ๆ ที่ช่วยส่งเสริมระบบสิทธิบัตรของประเทศสมาชิกให้มีมาตรฐานระดับเดียวกัน เช่น ส่งเสริมให้มีการประดิษฐ์สิ่งใหม่ ๆ สนับสนุนให้มีการเปิดเผย ถ่ายทอดความรู้ทางเทคนิคแก่สาธารณชน เป็นต้น นอกจากนี้มีหน้าที่รับผิดชอบจดทะเบียนสิทธิบัตรแล้ว สำนักงานสิทธิบัตรของแต่ละประเทศยังส่งเสริมให้มีการใช้ประโยชน์จากข้อมูลทางเทคโนโลยีที่มีในเอกสารสิทธิบัตรอีกด้วย โดยสำนักงานสิทธิบัตรของแต่ละประเทศจะมีแหล่งข้อมูลเอกสารสิทธิบัตร ที่เป็นผลผลิตของการประดิษฐ์/การออกแบบผลิตภัณฑ์จากการมาขึ้นขอจดสิทธิบัตรสะสมไว้ สำหรับให้บริการในแต่ละปีรวมแล้วมากกว่า 1.5 ล้านฉบับ ในจำนวนนี้จะเป็นเอกสารสิทธิบัตรของประเทศที่พัฒนาแล้วเป็นส่วนใหญ่ เช่น สหรัฐอเมริกา กลุ่มประเทศยุโรป และญี่ปุ่น เป็นต้น นอกจากนี้ยังจัดส่งเอกสารสิทธิบัตรไปสะสมเผยแพร่ในห้องสมุดที่สำคัญ และห้องสมุดมหาวิทยาลัยอีกด้วย หน่วยงานสิทธิบัตรระหว่างประเทศและของประเทศไทยที่สำคัญมีดังนี้

1. องค์การทรัพย์สินทางปัญญาแห่งโลก (World Intellectual Property Organization = WIPO) เป็นหน่วยงานชำนาญพิเศษที่ 16 ขององค์การสหประชาชาติ มีประเทศสมาชิกจากทั่วโลกจำนวน 123 ประเทศ องค์การทรัพย์สินทางปัญญาแห่งโลก จัดตั้งขึ้นภายใต้สนธิสัญญาความร่วมมือทางสิทธิบัตร (Patent Cooperation Treaty) เมื่อวันที่ 14 กรกฎาคม 2510 (ค.ศ. 1967) มีวัตถุประสงค์สำคัญ 2 ประการ คือ เพื่อส่งเสริมการปกป้องคุ้มครองสิทธิอันเกิดจากทรัพย์สินทางปัญญาอย่างกว้างขวางทั่วโลกภายใต้ความร่วมมือระหว่างประเทศโดยเหมาะสม และสนับสนุนความร่วมมือในการบริหารจัดการด้านทรัพย์สินทางปัญญา ระหว่างกลุ่มผู้ดำเนินกิจกรรมด้านทรัพย์สินทางปัญญาร่วมกันภายใต้สนธิสัญญาที่มีอยู่หลายฉบับ

ปัจจุบันมีสำนักงานใหญ่อยู่ที่กรุงเจนีวาประเทศสวิตเซอร์แลนด์ และมีองค์กรย่อยสำคัญที่ทำกิจกรรมด้านสิทธิบัตร คือ

องค์การ International Bureau of the World Intellectual Property Organization เป็นผู้กำหนดมาตรฐานเอกสารสิทธิบัตรในการประชุมของคณะกรรมการ The Paris Union Committee for International Cooperation in Information Retrieval Among Patent Offices (ICIREPAT) ได้พัฒนามาตรฐานการจัดทำและการใช้ข้อมูลสิทธิบัตรขึ้น คือ กำหนดรหัสประเทศและองค์การ ด้วยตัวอักษร 2 ตัว นำหน้าหมายเลขสิทธิบัตร ทำให้การนำข้อมูลที่เก็บในคอมพิวเตอร์มีลักษณะมาตรฐานเดียวกัน ดังนี้ (สุชาติ ชินะจิตร์, 2536)

รหัสประเทศและองค์การ			
Code	Country	Code	Country
AR	Argentina	FI	Finland
AT	Austria	FR	France
AU	Australia	GB	United Kingdom
BE	Belgium	ID	Indonesia
BR	Brazil	IT	Italy
CA	Canada	JP	Japan
CH	Switzerland	PH	Philippines
DD	German Democratic Republic	SE	Sweden
DE	German, Federal Republic of	TH	Thailand
DK	Denmark	US	United States
OA	African Intellectual Property		
EP	European Patent Office		
WO	International Bureau of WIPO		

นอกจากนี้ ICIREPAT ยังได้กำหนดรหัสเพื่อชี้ว่าเอกสารสิทธิบัตรที่นำมาเผยแพร่หรือพิมพ์นี้เป็นเอกสารในระยะ ขั้นตอนใดของการออกสิทธิบัตร รหัสนี้ประกอบด้วยอักษรเดียว แต่สำนักงานสิทธิบัตรของแต่ละประเทศ สามารถเพิ่มรหัสย่อยเป็นตัวเลขได้อีก รหัสนี้จะปรากฏรวมกับหมายเลขของเอกสารสิทธิบัตรด้วย

รหัส A หมายถึง เอกสารฉบับคำขอ

รหัส B หมายถึง เอกสารที่ตรวจการขอแล้ว

รหัส C หมายถึง เอกสารสิทธิบัตรที่จดทะเบียนแล้ว

สำนักงานสิทธิบัตรของประเทศอุตสาหกรรมที่สำคัญได้ร่วมกันกำหนด แผนการจัดจำแนกสิทธิบัตรระหว่างชาติ (IPC) โดยมีองค์การทรัพย์สินทางปัญญาแห่งโลก เป็นหน่วยงาน มีการจัดพิมพ์เผยแพร่ครั้งแรกปี ค.ศ. 1968 (พ.ศ. 2511) มีการปรับปรุงแก้ไขทุก 5 ปี ฉบับพิมพ์ที่ใช้ในปัจจุบันเป็นฉบับพิมพ์ครั้งที่ 6 วัตถุประสงค์หลักในการจัดทำแผนการจัดจำแนกสิทธิบัตรระหว่างชาติมี 3 ประการ คือ (WIPO, 1994 ; Hansson, 1995)

1. เพื่อให้เอกสารสิทธิบัตรทั้งที่มีอยู่เดิมและที่เกิดขึ้นใหม่ทุกฉบับมีการจัดเก็บเป็นมาตรฐานเดียวกันทั่วโลก

2. เพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการตรวจสอบสิ่งประดิษฐ์ใหม่ในระบบสิทธิบัตรของประเทศและระหว่างประเทศ

3. เพื่อความร่วมมือในการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรสารสนเทศประเภทนี้ทั่วโลกได้อย่างสมบูรณ์และสะดวก หลีกเลี่ยงการศึกษาค้นคว้าในสิ่งที่เคยมีแล้ว และเพิ่มประสิทธิภาพการวิจัยและพัฒนาสิ่งใหม่อย่างได้ผล

แผนการจัดจำแนกสิทธิบัตรระหว่างชาตินี้ มีการจัดแบ่งเอกสารสิทธิบัตรตามสาขาเทคโนโลยีจากกว้างไปแคบตามลำดับ ด้วยสัญลักษณ์ตัวอักษรและตัวเลข คือ

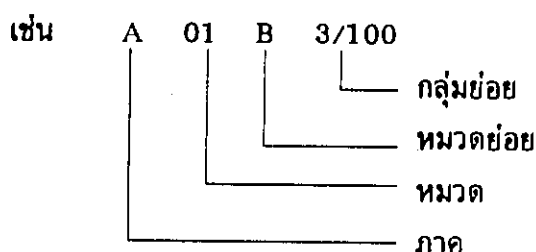
ลำดับที่ 1 แบ่งสาขาความรู้ทั้งหมดออกเป็น 8 ภาค (Section) แทนด้วยสัญลักษณ์

A-H

ลำดับที่ 2 แบ่งแต่ละภาคออกเป็นหมวดได้ทั้งหมด 118 หมวด (Classes) แทนด้วยตัวเลขสองหลัก

ลำดับที่ 3 แบ่งแต่ละหมวดออกเป็นหมวดย่อยได้ทั้งหมด 617 หมวดย่อย (Subclass) แทนด้วยสัญลักษณ์ A-Z

ลำดับที่ 4 แบ่งแต่ละหมวดย่อย เป็นกลุ่มหลัก (Main group) และกลุ่มย่อย (Subclasses) ได้ทั้งหมดถึง 54,000 กลุ่มโดยใช้สัญลักษณ์ตัวเลขคั่นด้วยเครื่องหมาย “ / ” และตามด้วยตัวเลขอีก 2 หลัก ซึ่งถ้ามีสัญลักษณ์เป็น 00 จะหมายถึงกลุ่มหลัก ถ้ามีตัวเลขมากกว่า 00 จะหมายถึงกลุ่มย่อย

ตัวอย่างลำดับที่ 1 แบ่งออกเป็น 8 ภาค โดยใช้ตัวอักษร A-H เป็นสัญลักษณ์ แทนภาคทั้ง 8 พร้อมทั้งมีคำอธิบายเรื่องด้วยใจความสั้น ๆ ดังนี้

- A Human Necessities (ความจำเป็นของมนุษย์ ซึ่งเป็นเครื่องอุปโภคบริโภค)
- B Performing Operations (การดำเนินการขนส่ง)
- C Chemistry ; Metallurgy (เคมีและโลหะการ)
- D Textiles ; Paper (สิ่งทอและกระดาษ)
- E Fixed Constructions (สิ่งก่อสร้างถาวร)
- F Mechanical Engineering ; Lighting ; Heating ; Weapons ; Blasting (เครื่องจักรกล แสงสว่าง ความร้อน อาวุธระเบิด)
- G Physics (ฟิสิกส์)
- H Electricity (ไฟฟ้า)

ในการเผยแพร่ข้อมูลสิทธิบัตรนั้น องค์การทรัพย์สินทางปัญญาของโลกได้จัดพิมพ์ สิทธิบัตรฉบับคำขอแล้ว ยังได้จัดทำในรูปซีดีรอม และปัจจุบันยังสามารถค้นข้อมูล ออนไลน์ผ่านทาง web sites เพื่อดูข้อมูลเกี่ยวกับองค์การทรัพย์สินทางปัญญาแห่งโลกได้ที่ <http://www.wipo.org/> หรือสามารถติดต่อไปยังโฮมเพจของสำนักงานสิทธิบัตรของประเทศ ต่าง ๆ ได้ด้วย

2. สำนักงานสิทธิบัตรกลุ่มประเทศยุโรป (European Patent Office = EPO) เป็นหน่วยงานที่จัดตั้งขึ้นภายใต้ความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการเมืองของกลุ่มประเทศยุโรป เพื่อเสริมสร้างขีดความสามารถร่วมกันในกลุ่มประเทศยุโรปด้านปกป้องทรัพย์สินทางปัญญา ปัจจุบันมีสมาชิก 13 ประเทศ ทำหน้าที่รับยื่นจดทะเบียนสิทธิบัตร และทำรายงานการตรวจสอบ เอกสารสิทธิบัตร สำนักงานสิทธิบัตรกลุ่มประเทศยุโรป ได้ลงนามในสัญญาความร่วมมือทาง สิทธิบัตร (Patent Cooperation Treaty) ในปี พ.ศ. 2513 (ค.ศ. 1970) และทำหน้าที่เป็น หน่วยงานตรวจสอบสิทธิสากลให้กับประเทศสมาชิก ภายใต้สนธิสัญญาความร่วมมือทางสิทธิบัตร ด้วย ปัจจุบันสามารถค้นข้อมูลออนไลน์ผ่านทาง web sites ไปยังสำนักงานสิทธิบัตรกลุ่ม ประเทศยุโรปได้ที่ <http://www.epo.co.at/epo/>

3. สำนักงานสิทธิบัตรเยอรมัน ตั้งอยู่ที่นครมิวนิค (มีศูนย์กลางใหญ่อยู่ 2 แห่ง คือ ที่มิวนิคและเบอร์ลิน และมีศูนย์ย่อยอีก 6 แห่ง ซึ่งสามารถติดต่อออนไลน์ถึงกันได้) สำนักงานสิทธิบัตรเยอรมันได้จัดตั้งศูนย์สารนิเทศสิทธิบัตรขึ้นเพื่อจัดหา และรวบรวมเอกสาร สิทธิบัตร ตลอดจนสิ่งพิมพ์ทางวิชาการในสาขาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เพื่อให้บริการแก่ เจ้าหน้าที่ตรวจสอบของสำนักงานสิทธิบัตรเยอรมันและประชาชนผู้สนใจทั่วไป นอกจากนี้ยัง

จัดทำพระราชบัญญัติ และจัดจำแนกเอกสารสิทธิบัตรตามแผนการจัดจำแนกเอกสารสิทธิบัตรระหว่างประเทศ (IPC) ด้วย เพื่อสะดวกในการตรวจค้นและให้บริการข้อมูลจากเอกสารสิทธิบัตร โดยใช้คอมพิวเตอร์ในการค้น ศูนย์สารนิเทศสิทธิบัตรของสำนักงานสิทธิบัตรเยอรมัน จะมีเอกสารสิทธิบัตรฉบับสมบูรณ์ และฉบับคำขอจากสำนักงานสิทธิบัตรประเทศต่าง ๆ รวมทั้งสิ้นประมาณ 55 ประเทศ ในรูปสิ่งพิมพ์ ไมโครฟิล์ม และซีดีรอม (โดยวิธีการแลกเปลี่ยน) ซึ่งเดิมเอกสารสิทธิบัตรของประเทศอื่น ๆ จะเป็นภาษาอังกฤษ ต่อมาศูนย์สารนิเทศสิทธิบัตรได้จัดทำฐานข้อมูลในรูปบรรณานุกรมสำหรับการค้นเป็นภาษาเยอรมันออกให้บริการเป็นครั้งแรกในปี ค.ศ. 1983 การค้นเอกสารสิทธิบัตรที่ศูนย์สารนิเทศสิทธิบัตรของสำนักงานสิทธิบัตรเยอรมัน สามารถค้นได้จากทางสิ่งพิมพ์ ซีดีรอม และจากการออนไลน์ไปยังสำนักงานสิทธิบัตรของประเทศต่าง ๆ ทาง Web sites นอกจากนี้ยังเป็นสมาชิกของบริษัท STN International ซึ่งสามารถค้นสารนิเทศทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีได้ทุกสาขา เพราะได้รวบรวมฐานข้อมูลของหน่วยงานต่าง ๆ ไว้มากมาย web sites ของสำนักงานสิทธิบัตรเยอรมัน คือ <http://www.deutsches-patentamt.de/> (อุมาภรณ์ อภรณ์พัฒนาพงศ์, 2540)

4. กรมทรัพย์สินทางปัญญา มีหน้าที่และความรับผิดชอบในด้านการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา โดยเฉพาะอย่างยิ่งสิทธิบัตร เครื่องหมายการค้า ลิขสิทธิ์ พัฒนาระบบรูปแบบ และวิธีการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาให้เหมาะสม และมีประสิทธิภาพ ส่งเสริมให้มีการใช้ประโยชน์ทรัพย์สินทางปัญญา รวมทั้งข้อมูลสารสนเทศทางเทคโนโลยีจากเอกสารสิทธิบัตรเพื่อศึกษา วิจัย และพัฒนา รวมทั้งการผลิตสินค้าในเชิงพาณิชย์ ในปัจจุบันกรมทรัพย์สินทางปัญญาได้รับความช่วยเหลือจากรัฐบาลญี่ปุ่น จัดทำโครงการศูนย์ข้อมูลทรัพย์สินทางปัญญาอุตสาหกรรม (Industrial Property Information Center) ของประเทศไทย มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาระบบการจัดเก็บข้อมูลทรัพย์สินทางปัญญาอุตสาหกรรม ให้อยู่ในรูปแบบทันสมัยและใช้งานง่าย อันจะเป็นการพัฒนาระบบทรัพย์สินทางปัญญาอุตสาหกรรมโดยอ้อม นอกจากนี้ยังส่งผลให้ระบบการตรวจสอบคำขอรับสิทธิบัตรของเจ้าหน้าที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยมีระยะเวลาให้ความร่วมมือ 5 ปี (เริ่มโครงการตั้งแต่ 1 กรกฎาคม 2538) ศูนย์นี้จัดตั้งขึ้นที่กรมทรัพย์สินทางปัญญา กระทรวงพาณิชย์ โดยใช้ระบบคอมพิวเตอร์ CD-ROM Jukeboxes และการเชื่อมโยงระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์เฉพาะบริเวณ (LAN) สำหรับรายละเอียดของศูนย์ข้อมูลทรัพย์สินทางปัญญา ซึ่งกรมทรัพย์สินทางปัญญาได้จัดตั้งขึ้นเพื่อรับผิดชอบด้านการส่งเสริมการใช้เอกสารสิทธิบัตรนั้น ได้กล่าวถึงในหัวข้อ ศูนย์สารนิเทศสิทธิบัตรของไทย (หน้า 28)

5. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้ดำเนินการจัดตั้งมูลนิธิสถาบันทรัพย์สินทางปัญญาแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อวันที่ 8 กุมภาพันธ์ 2538 เพื่อดำเนินงานตามภารกิจด้านทรัพย์สินทางปัญญา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ

1. ประกอบกิจการศึกษา วิจัย รวบรวมข้อมูลด้านทรัพย์สินทางปัญญา
2. ประกอบกิจการบริหารวิชาการ โดยใช้ทรัพย์สินทางปัญญาเป็นสาระสำคัญ
3. ประกอบกิจการที่เกี่ยวกับหรือต่อเนื่องกับการประกอบการตามข้อ (1) และ (2)
4. เพื่อร่วมมือกับองค์กรการกุศลอื่น ๆ เพื่อสาระประโยชน์
5. ไม่ดำเนินการเกี่ยวข้องกับการเมืองแต่อย่างใด

และพันธกิจที่สำคัญของสถาบันเกี่ยวกับเอกสารสิทธิบัตร คือ เรื่องระบบข้อมูลที่ทันสมัยและมีพลวัต ทั้งที่ได้จากระบบเครือข่ายที่เชื่อมโยงในประเทศและต่างประเทศ และที่ได้จากการศึกษาวิเคราะห์ของสถาบัน เกี่ยวกับกฎหมาย มาตรการต่าง ๆ ด้านการจัดการทรัพย์สินทางปัญญาที่ใช้ในนานาประเทศ และที่บังคับใช้ตามข้อตกลงระหว่างประเทศ ฯลฯ สำหรับกิจกรรมที่ได้จัดทำคือ การอบรมให้ความรู้เรื่องลิขสิทธิ์ และสิทธิบัตร กลุ่มเป้าหมายคือ บุคลากรจุฬาฯ และสถาบันได้ดำเนินการจดสิทธิบัตรให้แก่ผลงานของบุคลากรทั้งในประเทศและต่างประเทศ

นอกจากนี้จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยยังได้จัดตั้งศูนย์บริการข้อมูลเอกสารสิทธิบัตรที่สถาบันวิทยบริการ เพื่อส่งเสริมบุคลากรของมหาวิทยาลัย ด้านการวิจัยและประดิษฐ์หรือสร้างสรรค์งานด้านทรัพย์สินทางปัญญา รูปแบบของเอกสารสิทธิบัตรที่มีให้บริการ คือ ฐานข้อมูลสำเร็จรูปซีดีรอม เพื่อสืบค้นข้อมูลเอกสารสิทธิบัตร ให้ข้อมูลในลักษณะบรรณานุกรมสาระสังเขป และข้อถ้อยสิทธิ์ และให้เอกสารสิทธิบัตรฉบับสมบูรณ์ของสหรัฐอเมริกา ซึ่งมีตั้งแต่ ค.ศ. 1991-ปัจจุบัน และเอกสารสิทธิบัตรของประเทศยุโรปตั้งแต่ปี ค.ศ. 1989 - ปัจจุบัน

นอกจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับเอกสารสิทธิบัตรดังกล่าวข้างต้นแล้ว ศูนย์ข้อมูลในบริษัท/หน่วยงานเอกชนที่ประกอบธุรกิจและอุตสาหกรรมในประเทศไทยบางแห่ง จะมีหน่วยงานที่ขึ้นตรงกับฝ่ายวิจัยและพัฒนาของบริษัท ทำหน้าที่ให้บริการสารนิเทศทางด้านอุตสาหกรรม ได้จัดหาข้อมูลทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี โดยเฉพาะสารนิเทศประเภทเอกสารสิทธิบัตรไว้สำหรับให้บริการแก่นักวิชาการ/นักวิจัย เช่น ศูนย์ข้อมูลทางเทคโนโลยี บริษัทปูนซีเมนต์ไทย จำกัด จะมีเอกสารสิทธิบัตรของประเทศ สหรัฐอเมริกา ออสเตรเลีย อังกฤษ แคนาดา ญี่ปุ่น และประเทศต่าง ๆ ในยุโรป ในสาขาทางด้านซีเมนต์ คอนกรีต ปิโตรเคมี เครื่องจักรกลพลังงาน ฯลฯ ในรูปสิ่งพิมพ์ และยังมีบริการการค้นออนไลน์ไปยังประเทศสหรัฐอเมริกา ค้นฐานข้อมูลของบริษัท STN International และ ORBIT Infoline ซึ่งให้บริการสารนิเทศทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี รวมทั้งเอกสารสิทธิบัตรด้วย แต่ในปัจจุบันนี้สามารถค้นสารนิเทศจากเอกสารสิทธิบัตรผ่านทางอินเทอร์เน็ตไปยัง Web site ต่าง ๆ ของสำนักงานสิทธิบัตรในแต่ละประเทศได้ฟรี (กรรณิการ์ เลียงพิบูลย์, 2535) ศูนย์ข้อมูลดังกล่าวจึงเปรียบเสมือนศูนย์สารนิเทศสิทธิบัตรในหน่วยงานนั่นเอง

ศูนย์สารนิเทศสิทธิบัตรรับผิดชอบการดำเนินงานในด้านต่าง ๆ เพื่อให้บริการเอกสารสิทธิบัตรแก่ผู้ใช้ส่วนใหญ่ โดยการจัดหา ขอถักนันทนาการ และขอแลกเปลี่ยนเอกสารสิทธิบัตร แล้วนำมาจัดเก็บตามแผนการจัดจำแนกสิทธิบัตรระหว่างชาติ รวมทั้งจัดทำเครื่องมือช่วยค้นเอกสารสิทธิบัตร สำหรับการจัดเพื่อให้บริการแก่ผู้ใช้ในการเข้าถึงข้อมูลทางบรรณานุกรมของเอกสารสิทธิบัตรนั้น ศูนย์สารนิเทศสิทธิบัตร มีเครื่องมือช่วยค้นในหลายรูปแบบ ดังนี้ (Carr, 1995 ; Hill, 1989)

1. สื่อสิ่งพิมพ์ ได้แก่ คู่มือ วรรณคดี แผนการจัดจำแนกสิทธิบัตร และวารสารสาระสังเขป ตัวอย่างของคู่มือช่วยค้นประเภทสิ่งพิมพ์ ได้แก่

- วารสารที่ออกโดยสำนักงานสิทธิบัตรของประเทศต่าง ๆ และขององค์การสิทธิบัตรระหว่างประเทศ เช่น Official Gazette of the United States Patent and Trademark Office, Patent Abstracts of Japan และPCT Gazette เป็นต้น

- วารสารสิทธิบัตรที่เอกชนจัดพิมพ์ เช่น วารสารวรรณคดีและสาระสังเขป ที่นำเอกสารสิทธิบัตรมาจัดทำ เช่น World Patents Index (WPI) Gazette, World Patents Abstracts (WPA), Electrical Patents Index (EPI), Chemical Abstracts (CA), Food Science and Technology Abstracts (FSTA) เป็นต้น

- วรรณคดีที่ศูนย์สารนิเทศสิทธิบัตรจัดทำขึ้น เช่น วรรณคดีหัวเรื่อง เลขที่สิทธิบัตรสำหรับสิทธิบัตรไทย ได้มีการจัดทำวรรณคดีผู้ประดิษฐ์และผู้ยื่นคำขอ ประเทศที่ยื่นคำขอครั้งแรกและแผนการจัดจำแนกสิทธิบัตร

2. สื่อโสตทัศนวัสดุ ส่วนใหญ่ศูนย์สารนิเทศสิทธิบัตรจะจัดซื้อเข้ามาเพื่อให้บริการในรูปแบบไมโครฟิล์ม และไมโครฟิช สามารถเข้าถึงได้จากรายการต่าง ๆ เช่น เลขที่สิทธิบัตร แผนการจัดจำแนกสิทธิบัตร ชื่อผู้ประดิษฐ์ ฯลฯ

3. สื่ออิเล็กทรอนิกส์ จะให้บริการในรูปฐานข้อมูลที่จัดซื้อ คือ ซีดีรอม เช่น APS (US Patent Bibliography & Abstracts), ESPACE (EP Patent Application), PAJ. CD-ROM (Patent Abstract of Japan) และที่ศูนย์สารนิเทศจัดทำขึ้น เช่น ฐานข้อมูล PATTH (Thai Patent Application) และ PAT (Patent Specifications in Patent Information Center)

4. การออนไลน์ โดยการสมัครเป็นสมาชิกบริษัทที่ให้บริการสารนิเทศต่าง ๆ เช่น ฐานข้อมูลของบริษัท STN International และ ORBIT Infoline ซึ่งให้บริการสารนิเทศทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และบริการสารนิเทศสิทธิบัตรที่จัดทำโดย INPADOC, JAPATIC (Japan Patent Information Center) Derwent Publications Ltd. หรือการออนไลน์เข้าไปค้นใน Web sites ต่าง ๆ ที่สำนักงานสิทธิบัตรของประเทศต่าง ๆ ได้จัดทำไว้ เช่น European Patent Office (<http://www.epo.co.at/epo/>) หรือ U.S. Patent and Trademark Office (<http://www.uspto.gov/>) (Newton, 1997)

ในการรับทราบข้อมูลการประดิษฐ์ตามคำขอสิทธิบัตรนั้น ประเทศกำลังพัฒนาสามารถรับข้อมูลรายละเอียดทางเทคโนโลยีที่มีการขอสิทธิบัตรไว้ในประเทศต่าง ๆ ได้อย่างง่ายดาย เพราะสำนักงานสิทธิบัตรของประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก ได้ทำการตีพิมพ์เผยแพร่คำขอรับสิทธิบัตรเป็นจำนวนมากกว่าหนึ่งล้านฉบับในแต่ละปี โดยใช้บริการสืบค้น (Search Services) ซึ่งเป็นระบบบริการที่จัดตั้งขึ้นโดยองค์การทรัพย์สินทางปัญญาแห่งโลก ที่บริการแก่รัฐภาคีต่าง ๆ โดยไม่คิดค่าใช้จ่ายใด ๆ (WIPO, 1985 para. 2344) นอกจากนี้ประเทศกำลังพัฒนายังสามารถรับทราบข้อมูลสิทธิบัตรในต่างประเทศ โดยเสียค่าใช้จ่ายเพียงเล็กน้อยเท่านั้น ด้วยการสมัครเป็นสมาชิกวารสารเกี่ยวกับข้อมูลสิทธิบัตรที่จัดพิมพ์โดยสำนักงานสิทธิบัตรของประเทศที่มีการพัฒนาแล้ว เช่น สำนักงานสิทธิบัตรของสหรัฐอเมริกา สำนักงานสิทธิบัตรยุโรป และสำนักงานสิทธิบัตรของประเทศญี่ปุ่น เป็นต้น ซึ่งวิธีการเช่นนี้จะทำให้ประเทศกำลังพัฒนาได้รับข้อมูลสิทธิบัตรที่ทันสมัย (Oddi, 1987)

ศูนย์สารนิเทศสิทธิบัตรของไทย

ศูนย์สารนิเทศสิทธิบัตรของไทยที่จะกล่าวถึงต่อไปนี้เป็นรายละเอียดของ ศูนย์สารนิเทศสิทธิบัตร กองสนเทคโนโลยีศาสตร์และเทคโนโลยี กรมวิทยาศาสตร์บริการ กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม และศูนย์ข้อมูลทรัพย์สินทางปัญญา ศูนย์สารสนเทศทรัพย์สินทางปัญญา กรมทรัพย์สินทางปัญญา กระทรวงพาณิชย์ โดยรวบรวมจากแบบสัมภาษณ์ ซึ่งนำเสนอข้อมูลออกเป็น 3 ตอน คือ ข้อมูลเบื้องต้นของศูนย์สารนิเทศสิทธิบัตร การดำเนินงานของศูนย์สารนิเทศสิทธิบัตร ในด้านงานบริหาร งานเทคนิค งานบริการ และปัญหาและข้อเสนอแนะในการดำเนินงานของศูนย์สารนิเทศสิทธิบัตร

ศูนย์สารนิเทศสิทธิบัตร กองสนเทคโนโลยีศาสตร์และเทคโนโลยี กรมวิทยาศาสตร์บริการ กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม

ประวัติ	จัดตั้งเมื่อ พ.ศ. 2521 โดยใช้ชื่อว่า ศูนย์สนเทคโนโลยีบัตร ขึ้นกับฝ่ายเอกสารและข้อสนเทศพิเศษ ปัจจุบันมีชื่อว่า ศูนย์สารนิเทศสิทธิบัตร
สังกัด	ฝ่ายสารนิเทศสิทธิบัตร มาตรฐาน กองสนเทคโนโลยีศาสตร์และเทคโนโลยี กรมวิทยาศาสตร์บริการ กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม

สถานที่ตั้ง ชั้น 6 อาคารมาตรวิทยา
 กองสนเทศวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
 กรมวิทยาศาสตร์บริการ
 ถนนพระราม 6 กรุงเทพฯ 10400
 โทรศัพท์ 2460065 ต่อ 388, 393 และ 394
 โทรสาร 2479468

เวลาเปิดทำการ จันทร์ - ศุกร์ เวลา 8.30 - 16.30 น.
 ยกเว้นวันหยุดราชการและวันนักขัตฤกษ์

การดำเนินงานของศูนย์สารนิเทศสิทธิบัตร

ศูนย์สารนิเทศสิทธิบัตรรับผิดชอบการจัดหา จัดจำแนกและ
 บริการเอกสารสิทธิบัตร

ด้านบริหาร

งบประมาณ ไม่ได้รับการจัดสรรงบประมาณโดยเฉพาะ ใช้จ่ายร่วมกับเงิน
 งบประมาณแผ่นดินของกองสนเทศวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

บุคลากร

มีจำนวนทั้งหมด 6 คน คือ

1. ปฏิบัติงานเต็มเวลา จำนวน 3 คน ได้แก่

ตำแหน่ง	คุณวุฒิ/สาขา	ประสบการณ์
- หัวหน้าศูนย์ สารนิเทศสิทธิบัตร	วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (สัตววิทยา)	15 ปี
- เจ้าหน้าที่ธุรการ ระดับ 3	ครุศาสตรบัณฑิต (วิทยาศาสตร์ทั่วไป)	15 ปี
- นักการภารโรง	-	17 ปี

2. ปฏิบัติงานบางเวลา จำนวน 3 คน ได้แก่

ตำแหน่ง	คุณวุฒิ/สาขา	ประสบการณ์
- บรรณารักษ์	วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (วิทยาศาสตร์การอาหาร)	16 ปี
- บรรณารักษ์	วิทยาศาสตรบัณฑิต	6 ปี
- บรรณารักษ์	(บรรณารักษศาสตร์)	15 ปี

อาคารสถานที่ มีสถานที่จัดเก็บเอกสารสิทธิบัตร เป็นสัดส่วนเฉพาะ
 มีพื้นที่ 306 ตารางเมตร
 พื้นที่ทำงานบุคลากร 48 ตารางเมตร
 จำนวนที่นั่งสำหรับผู้อ่าน 24 ที่นั่ง

รูปแบบและประเภท มีเอกสารสิทธิบัตร ประเภทการประดิษฐ์ และการออกแบบผลิตภัณฑ์ ทั้งฉบับสมบูรณ์ ฉบับคำขอ คู่มือและดรรชนี รวมทั้งหมดประมาณ 13,334 ฉบับ เป็นเอกสารสิทธิบัตรของประเทศต่าง ๆ 29 ประเทศ 2 องค์การระหว่างประเทศ

งานเทคนิค

วิธีจัดหา

โดยการสั่งซื้อ ได้แก่

- จากสำนักงานสิทธิบัตรแห่งชาติโดยตรง คือ British Patent Office ในรูปสิ่งพิมพ์
- จากตัวแทนจำหน่าย คือ British Library ในรูปสิ่งพิมพ์ โดยการขอภินันท์นาการ ได้แก่
- องค์การทรัพย์สินทางปัญญาแห่งโลก (WIPO) ในรูปสิ่งพิมพ์
- องค์การสิทธิบัตรยุโรป (EP) ในรูปสิ่งพิมพ์

การจัดหมู่

ไม่มีการจัดหมู่ แต่จัดเก็บเอกสารสิทธิบัตรตามรหัสประเทศ และลำดับหมายเลขสิทธิบัตร (ซึ่งแหล่งสารนิเทศสิทธิบัตรส่วนใหญ่ในต่างประเทศก็ใช้วิธีนี้)

เครื่องมือช่วยค้น

มีเครื่องมือช่วยค้นเอกสารสิทธิบัตรประเภทต่าง ๆ คือ

1. สื่อสิ่งพิมพ์ เช่น คู่มือ ดรรชนี แผนการจัดจำแนกสิทธิบัตรวารสารสาระสังเขป เป็นต้น
  2. สื่อโสตทัศนวัสดุ เช่น ไมโครฟิล์ม เป็นต้น
  3. สื่ออิเล็กทรอนิกส์ คือ ฐานข้อมูลที่จัดทำขึ้น ซีดีรอม
  4. การออนไลน์ เช่น Web sites ต่าง ๆ เป็นต้น
- ศูนย์สารนิเทศสิทธิบัตร มีเครื่องมือช่วยค้นในรูปแบบต่าง ๆ ดังนี้
- ก. คู่มือ และแผนการจัดจำแนกสิทธิบัตร ในรูปสิ่งพิมพ์
    - แผนการจัดจำแนกสิทธิบัตรระหว่างชาติ (International patent classification)
    - แผนการจัดจำแนกสิทธิบัตรของสหรัฐอเมริกา (United States patent classification)
  - ข. วารสารสิทธิบัตร ของสำนักงานสิทธิบัตร
    - สหรัฐอเมริกา (โดยการสั่งซื้อ) ในรูปสิ่งพิมพ์
    - ญี่ปุ่น (อภินันท์นาการ) ในรูปสิ่งพิมพ์ และฐานข้อมูล

- อังกฤษ (อภิธานานุกรม) ในรูปสิ่งพิมพ์
- PCT (โดยการจัดซื้อ)
- ค. วารสารดรรชนี/วารสารสาระสังเขป (โดยการจัดซื้อ)
เช่น Chemical Abstracts, FSTA เป็นต้น
- ง. ดรรชนี
  - โดยการจัดซื้อ เช่น INPADOC (PCS) ในรูปไมโครฟิช และ US Patent Index ในรูปสิ่งพิมพ์และไมโครฟิล์ม
  - ผลิตขึ้นเอง ได้แก่ ดรรชนีเรื่อง (Subject Index) และ ดรรชนีเลขที่สิทธิบัตร (Numeric Index) ในรูปบัตรรายการและฐานข้อมูล
- จ. อื่น ๆ เช่น Column Patent Monitor ในวารสารวิชาการ (ในรูปสิ่งพิมพ์)
รายการข้อมูลในเอกสารสิทธิบัตรที่มีการระบุในเครื่องมือช่วยค้น ได้แก่
  - เลขที่คำขอจดสิทธิบัตร (Patent publication no.)
  - เลขที่สิทธิบัตร (Patent number)
  - ชื่อเรื่องสิทธิบัตร (Title of patent)
  - ชื่อผู้ประดิษฐ์/ออกแบบผลิตภัณฑ์ (Inventor & Designer)
  - ชื่อผู้ขอรับสิทธิบัตร (Assignee)
  - วันที่ได้รับสิทธิบัตร หรือ วันที่พิมพ์สิทธิบัตร (Publication date)
  - วันที่ยื่นขอจดสิทธิบัตร (Filing date)
  - แผนการจัดจำแนกสิทธิบัตรแห่งชาติ (Local patent classification)
  - แผนการจัดจำแนกสิทธิบัตรระหว่างชาติ (International patent classification)
  - หัวเรื่อง/คำสำคัญ (Subject/Keyword)
  - สาระสังเขป หรือบทสรุป ของการประดิษฐ์/ออกแบบผลิตภัณฑ์ (Abstract)

คู่มือที่ใช้ในการลงรายการดรรชนี และให้หัวเรื่อง/คำสำคัญ

- Library of Congress Subject Headings
- Thesaurus of Scientific Technical & Engineering Term

การจัดเก็บเอกสารสิทธิบัตร

จัดเก็บไว้ต่างหาก แยกออกจากสารนิเทศอื่น ๆ
เก็บไว้ในลักษณะ ชั้นเปิด คือ เอกสารสิทธิบัตรของประเทศต่าง ๆ และชั้นปิด คือ เอกสารสิทธิบัตรเฉพาะเรื่องใดเรื่องหนึ่ง

อุปกรณ์ที่ใช้ในการจัดเก็บเอกสารสิทธิบัตร

1. ใส่กล่องจัดเรียงไว้บนชั้น เรียงตามชื่อประเทศ และลำดับหมายเลขสิทธิบัตร
2. ใส่แฟ้มจัดเรียงไว้บนชั้น เรียงตามชื่อประเทศ และลำดับหมายเลขสิทธิบัตร
3. ใส่แฟ้มจัดเรียงใส่ตู้เหล็ก เรียงตามลำดับเลขที่แฟ้ม (แต่ละแฟ้มเป็นเรื่องเฉพาะ)

ผู้มีสิทธิเข้าใช้บริการของศูนย์สารนิเทศสิทธิบัตร

ผู้สนใจทั่วไป

จำนวนผู้ใช้บริการเฉลี่ยวันละ

3-5 คน

บริการที่ศูนย์สารนิเทศสิทธิบัตรจัดให้แก่ผู้ใช้ คือ

1. บริการยืม

- อ่านที่ศูนย์
- ถ่ายสำเนาเอกสาร

2. บริการสืบค้นข้อมูลจากฐานข้อมูล ซีดีรอม เช่น ชื่อฐานข้อมูล

ครอบคลุม
ระหว่างปี

- APS (US Patent Bibliography & Abstracts) 1969-1990
1993-1994
- ESPACE (EP Patent Applications) 1989-1990
- ESPACE ACCESS (EP & PCT Patent Application Front Page) 1978-1997
- ESPACE WORLD (PCT Patent Application) 1990

- FIRST (EP & PCT Patent Application Front Page) 1988-1990
- Food & Food Technology 1992-1997
- PAJ. CD-ROM (Patent Abstracts of Japan) 1976-ปัจจุบัน

อัตราค่าบริการ พิมพ์ผลการสืบค้นหน้าละ 5 บาท

3. บริการสืบค้นฐานข้อมูลสิทธิบัตร (In House Database) เช่น

- PATTH (Thai Patent Application)
- PAT (Patent Specifications in Patent Information Center)

อัตราค่าบริการ พิมพ์ผลการสืบค้นหน้าละ 5 บาท

4. บริการตอบคำถามช่วยการค้นคว้า

- บริการผู้ใช้ที่มาค้นที่ศูนย์ ผู้ใช้สามารถค้นได้ด้วยตนเอง และขอคำแนะนำวิธีการค้นเรื่องจากเจ้าหน้าที่
- บริการทางโทรศัพท์ ตรวจสอบว่าศูนย์มีเอกสารสิทธิบัตรฉบับที่ผู้ใช้ต้องการหรือไม่
- ตอบคำถามความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับสารนิเทศสิทธิบัตร

5. บริการเลือกสรรสารนิเทศ เพื่อเผยแพร่เฉพาะบุคคล (SDI)

ให้บริการแก่ ผู้สนใจทั่วไป (ติดตามและคัดถ่ายสารนิเทศสิทธิบัตร เรื่องที่ผู้สนใจแสดงความจำนงไว้ โดยติดตามเรื่องในวารสารสิทธิบัตรที่ศูนย์ฯ ได้รับและจากวารสารวิชาการ)

6. บริการจัดหาเอกสารสิทธิบัตร

- ภายในประเทศ ประสานงานกับกรมทรัพย์สินทางปัญญา ให้จัดส่งเอกสารสิทธิบัตรแก่ผู้ที่ร้องขอมาทางจดหมาย ถ้าเอกสารฉบับนั้นมีที่กรมทรัพย์สินทางปัญญา
- ต่างประเทศ ติดต่อ British Library สำนักงานสิทธิบัตรประเทศต่าง ๆ และองค์การทรัพย์สินทางปัญญาแห่งโลก

(อัตราค่าบริการ 600 บาท/ฉบับ อาจเรียกเก็บเพิ่ม

ถ้าหน่วยงานที่ติดต่อคิดค่าบริการเพิ่ม)

7. บริการจัดส่งสำเนาเอกสารสิทธิบัตร

- ส่งทางไปรษณีย์ ค่าบริการ ถ่ายสำเนา 2.75 บาท/แผ่น และค่าส่งไปรษณีย์ทาง EMS

8. ฝึกอบรมและแนะนำเอกสารสิทธิบัตร รวมทั้งวิธีค้นหาสารนิเทศสิทธิบัตร

การประชาสัมพันธ์ของศูนย์สารนิเทศสิทธิบัตร

1. จัดทำแผ่นพับ ประชาสัมพันธ์ศูนย์สารนิเทศสิทธิบัตร
2. จัดส่งรายชื่อเอกสารสิทธิบัตรที่มีในศูนย์ฯ ไปยังหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภายใน และภายนอกสถาบัน
3. เสนอข่าวและกิจกรรมของศูนย์ฯ ทางสื่อมวลชน

ความร่วมมือเกี่ยวกับเอกสารสิทธิบัตรกับหน่วยงานอื่น ๆ

1. ภายในประเทศ

ติดต่อกับ กรมทรัพย์สินทางปัญญา

ศูนย์บริการสารสนเทศทางเทคโนโลยี (TIAC)

เพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์และความรู้เกี่ยวกับเอกสารสิทธิบัตร

2. ต่างประเทศ

ติดต่อกับ องค์การทรัพย์สินทางปัญญาแห่งโลก

องค์การสิทธิบัตรยุโรป

เพื่อขออิินันทนาการเอกสารสิทธิบัตร ตลอดจนการค้นหาสารนิเทศสิทธิบัตรเฉพาะเรื่อง

ปัญหาและข้อเสนอแนะงานเทคนิค

1. การจัดหมู่/ให้หัวเรื่องและการจัดทำเครื่องมือช่วยค้น ปัญหา คือ เทคโนโลยีในเอกสารสิทธิบัตรบางเรื่องเป็นเรื่องเฉพาะที่ต้องมีความรู้พื้นฐานในเรื่องนั้นจึงจะทำความเข้าใจได้
2. การเตรียมและการจัดเก็บเอกสารสิทธิบัตรเพื่อให้บริการ ปัญหา คือ เอกสารสิทธิบัตรที่จัดเก็บในระบบชั้นเปิด ทำให้มีโอกาสสูญหายและเก็บผิดที่

งานบริการ

1. ผู้ใช้ขาดความรู้ในเรื่องเอกสารสิทธิบัตร ทำให้บุคลากรในศูนย์ฯ ต้องใช้เวลาในการแนะนำ ช่วยค้นคว้า

2. ผู้ใช้ไม่ให้ความร่วมมือในการปฏิบัติตามระเบียบการใช้บริการ
ของศูนย์ฯ
3. ผู้ใช้ขาดความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับเรื่องที่ต้องการค้น

โครงการพัฒนาศูนย์สารนิเทศสิทธิบัตร

การใช้แหล่งข้อมูลสารนิเทศสิทธิบัตรในเครือข่ายอินเทอร์เน็ต
(Internet)

ศูนย์ข้อมูลทรัพย์สินทางปัญญา ศูนย์สารสนเทศทรัพย์สินทางปัญญา กรมทรัพย์สินทางปัญญา
กระทรวงพาณิชย์

ประวัติ	จัดตั้งเมื่อพ.ศ. 2538 โดยใช้ชื่อว่า ศูนย์บริการความรู้ด้าน ทรัพย์สินทางปัญญา ขึ้นกับ กองบริการและเผยแพร่ กรม สิทธิทางปัญญา ปัจจุบันเปลี่ยนเป็น ศูนย์ข้อมูลทรัพย์สินทางปัญญา และย้ายมาขึ้นอยู่กับ ศูนย์สารสนเทศทรัพย์สินทางปัญญา กรมทรัพย์สินทางปัญญา
ทรัพย์สิน	ศูนย์สารสนเทศทรัพย์สินทางปัญญา กรมทรัพย์สินทางปัญญา ชั้น 2 กรมทรัพย์สินทางปัญญา 338 ถนนรัชดาภิเษก ห้วยขวาง กรุงเทพฯ 10320 โทรศัพท์ 2760034 - 40 ต่อ 2202 โทรสาร 2760118
สังกัด สถานที่ตั้ง	ศูนย์สารสนเทศทรัพย์สินทางปัญญา กรมทรัพย์สินทางปัญญา ชั้น 2 กรมทรัพย์สินทางปัญญา 338 ถนนรัชดาภิเษก ห้วยขวาง กรุงเทพฯ 10320 โทรศัพท์ 2760034 - 40 ต่อ 2202 โทรสาร 2760118
เวลาเปิดทำการ	จันทร์ - ศุกร์ เวลา 8.30 - 16.30 น. ยกเว้นวันหยุดราชการและวันนักขัตฤกษ์
การดำเนินงานของศูนย์สารนิเทศสิทธิบัตร	ศูนย์สารนิเทศสิทธิบัตรรับผิดชอบการจัดหา จัดจำแนกและ บริการเอกสารสิทธิบัตร
<u>ด้านบริหาร</u>	
งบประมาณ	เงินงบประมาณแผ่นดิน
บุคลากร	จำนวนทั้งหมด 3 คน ปฏิบัติงานเต็มเวลา ได้แก่ ตำแหน่ง คุณวุฒิ/สาขา
ประสบการณ์	- เจ้าหน้าที่วิเคราะห์ วิทยาศาสตร์บัณฑิต 15 ปี

	งานทะเบียนการค้า (เคมี) (ระดับ 7)	
	- เจ้าหน้าที่ห้องสมุด ปฏิญญาตรี (บริหารธุรกิจ)	1 ปี
	- เจ้าหน้าที่ห้องสมุด ปฏิญญาตรี (ลูกจ้างชั่วคราว) (การประชาสัมพันธ์)	1/2 ปี
อาคารสถานที่	มีสถานที่จัดเก็บเอกสารสิทธิบัตร เป็นสัดส่วนเฉพาะ มีพื้นที่ประมาณ 150 ตารางเมตร พื้นที่ทำงานบุคลากรประมาณ 25 ตารางเมตร จำนวนที่นั่งสำหรับผู้อ่าน 28 ที่นั่ง	
รูปแบบและประเภท	มีเอกสารสิทธิบัตร ประเภทการประดิษฐ์ และการออกแบบ ผลิตภัณฑ์ รูปแบบต่าง ๆ ดังนี้	
	- ฉบับสมบูรณ์ (มีมากกว่า 4 ล้านฉบับ)	
	- ฉบับคำขอ (มีมากกว่า 9 ล้านฉบับ)	
	- คู่มือและดรรชนี (มีมากกว่า 6 ล้านฉบับ)	
	เป็นเอกสารสิทธิบัตรของประเทศ	
	- ออสเตรเลีย (AU)	
	- องค์การสิทธิบัตรยุโรป (EP)	
	- ญี่ปุ่น (JP)	
	- ไทย (TH)	
	- สหรัฐอเมริกา (US)	
	- องค์การทรัพย์สินทางปัญญาแห่งโลก (WO)	
งานเทคนิค		
วิธีจัดหา	โดยการสั่งซื้อ ได้แก่	
	- จากตัวแทนจำหน่าย ในรูปไมโครฟิล์ม และซีดีรอม	
	โดยการขอภินันท์นาการ ได้แก่	
	- จากสำนักงานสิทธิบัตรแห่งชาติโดยตรง คือ สำนักงานสิทธิบัตรญี่ปุ่น ในรูปสิ่งพิมพ์ และ ซีดีรอม	
	- องค์การทรัพย์สินทางปัญญาแห่งโลก ในรูปซีดีรอม	
	- องค์การสิทธิบัตรยุโรป ในรูปซีดีรอม	
การจัดหมู่	ไม่มีการจัดหมู่ แต่จัดเก็บเอกสารสิทธิบัตรตามรหัสประเทศและลำดับหมายเลขสิทธิบัตร	
เครื่องมือช่วยค้น	มีเครื่องมือช่วยค้นเอกสารสิทธิบัตรประเภทต่าง ๆ คือ	
	1. สื่อสิ่งพิมพ์ เช่น คู่มือ ดรรชนี แผนการจัดจำแนกสิทธิบัตร	

และวารสารสาระสังเขป เป็นต้น

2. สื่อโสตทัศนวัสดุ เช่น ไมโครฟิล์ม เป็นต้น

3. สื่ออิเล็กทรอนิกส์ คือ ฐานข้อมูลที่จัดทำขึ้น ซีดีรอม

4. การออนไลน์ เช่น Web sites ต่าง ๆ เป็นต้น

ศูนย์ข้อมูลทรัพยากรสืบทางปัญญา มีเครื่องมือช่วยค้นในรูปแบบต่าง ๆ ดังนี้

ก. คู่มือ และแผนการจัดจำแนกสิทธิบัตร ในรูปสิ่งพิมพ์

- แผนการจัดจำแนกสิทธิบัตรระหว่างชาติ

(International patent classification)

- แผนการจัดจำแนกสิทธิบัตรของสหรัฐอเมริกา

(United States patent classification)

ข. วารสารสิทธิบัตร ของสำนักงานสิทธิบัตร

- สหรัฐอเมริกา (โดยการจัดซื้อ) ในรูปสิ่งพิมพ์

- ญี่ปุ่น (อภิநันทนาการ) ในรูปสิ่งพิมพ์ และฐานข้อมูล

- อังกฤษ (อภิநันทนาการ) ในรูปฐานข้อมูล

ค. วารสารดรรชนี/วารสารสาระสังเขป (โดยการจัดซื้อ)

คือ Chemical Abstracts ในรูปสิ่งพิมพ์

ง. ดรรชนี

- โดยการจัดซื้อ เช่น INPADOC (PCS) ในรูป

ไมโครฟิช และ US Patent Index ในรูปสิ่งพิมพ์

และไมโครฟิล์ม

- ผลิตขึ้นเอง ได้แก่

ดรรชนีเลขที่สิทธิบัตร (Numeric Index) ในรูปสิ่งพิมพ์

รายการข้อมูลในเอกสารสิทธิบัตรที่มีการระบุในเครื่องมือช่วยค้น
ได้แก่

- เลขที่คำขอจดสิทธิบัตร (Patent publication no.)

- เลขที่สิทธิบัตร (Patent number)

- ชื่อเรื่องสิทธิบัตร (Title of patent)

- ชื่อผู้ประดิษฐ์/ออกแบบผลิตภัณฑ์ (Inventor & Designer)

- ชื่อผู้ขอรับสิทธิบัตร (Assignee)

- วันที่ได้รับสิทธิบัตร หรือ วันที่พิมพ์สิทธิบัตร

(Publication date)

- วันที่ยื่นขอจดสิทธิบัตร (Filing date)

- แผนการจัดจำแนกสิทธิบัตรแห่งชาติ
(Local patent classification)
- แผนการจัดจำแนกสิทธิบัตรระหว่างชาติ
(International patent classification)
- หัวเรื่อง/คำสำคัญ (Subject/Keyword)
- สารสังเขป หรือบทสรุป ของการประดิษฐ์/ออกแบบ
ผลิตภัณฑ์ (Abstract)

การจัดเก็บเอกสารสิทธิบัตร

จัดเก็บไว้ต่างหาก แยกออกจากสารนิเทศอื่น ๆ
เก็บไว้ในลักษณะ ชั้นเปิด

อุปกรณ์ที่ใช้ในการจัดเก็บเอกสารสิทธิบัตร

ใส่กล่องจัดเรียงไว้บนชั้น เรียงตามชื่อประเทศ
และลำดับหมายเลขสิทธิบัตร

ผู้มีสิทธิเข้าใช้บริการของศูนย์สารนิเทศสิทธิบัตร

ได้แก่ นักศึกษา อาจารย์ นักวิชาการ/นักวิจัย ผู้ประกอบการ
ผู้ให้บริการสารนิเทศ (เช่น บรรณารักษ์ นักเอกสารสนเทศ
เป็นต้น) ผู้สนใจทั่วไป

จำนวนผู้ใช้บริการเฉลี่ยวันละ

10-20 คน

บริการที่ศูนย์สารนิเทศสิทธิบัตรจัดให้แก่ผู้ใช้ คือ

1. บริการยืม

- อ่านที่ศูนย์
- ถ่ายสำเนาเอกสาร

2. บริการสืบค้นข้อมูลจากไมโครฟิล์ม และไมโครฟิช เช่น

- เอกสารฉบับสมบูรณ์ของประเทศสหรัฐอเมริกา
ตั้งแต่ปี 1965-1991
  - เอกสารฉบับสมบูรณ์ของ WIPO ตั้งแต่ปี 1979-1989
  - เอกสารฉบับสมบูรณ์ของประเทศออสเตรเลีย
ตั้งแต่ปี 1935-ปัจจุบัน
  - สิทธิบัตรไทย ตั้งแต่ปี 1979-ปัจจุบัน
- อัตราค่าบริการ พิมพ์ผลการสืบค้นหน้าละ 5 บาท

3. บริการสืบค้นข้อมูลจากฐานข้อมูล ซีดีรอม เช่น

ชื่อฐานข้อมูล	ครอบคลุม ระหว่างปี
- APS (US Patent Bibliography & Abstracts)	1969-1992
- ESPACE (EP Patent Applications)	1977-ปัจจุบัน
- ESPACE ACCESS (EP & PCT Patent	
- ESPACE WORLD (PCT Patent Application)	1979-ปัจจุบัน
- ESPACS United Kingdom	1986-ปัจจุบัน
- FIRST - ASEANPAT	1992
- FIRST (EP & PCT Patent Application Front Page)	1988-ปัจจุบัน
- FIRST (EP & WIPO Patent Application Front Page)	1990-ปัจจุบัน
- FIRST (WIPO)	1988-ปัจจุบัน
- IPC CLASSIFICATION	-
- PAJ. CD-ROM (Patent Abstracts of Japan)	1976-ปัจจุบัน
- PatentImages and PatentView	1991-ปัจจุบัน

อัตราค่าบริการ พิมพ์ผลการสืบค้นหน้าละ 5 บาท

4. บริการสืบค้นฐานข้อมูลสิทธิบัตร (In House Database) เช่น

- PATTH (Thai Patent Application)
  - PAT. (Patent Specifications in Patent Information Center)
- อัตราค่าบริการ พิมพ์ผลการสืบค้นหน้าละ 5 บาท

5. บริการตอบคำถามช่วยการค้นคว้า

- บริการผู้ใช้ที่มาค้นที่ศูนย์ ผู้ใช้สามารถค้นได้ด้วยตนเอง และขอคำแนะนำวิธีการใช้อุปกรณ์ พร้อมทั้งสถิติการใช้งานข้อมูลจากเจ้าหน้าที่
- บริการทางโทรศัพท์ ตอบคำถามเกี่ยวกับข้อมูลทางด้านสิทธิบัตร

6. บริการจัดหาเอกสารสิทธิบัตร

- ต่างประเทศ ติดต่อ องค์การทรัพย์สินทางปัญญาแห่งโลก
โดยขอภินันท์นาการ

(อัตราค่าถ่ายสำเนาเอกสาร 5 บาท/แผ่น)

7. บริการจัดส่งสำเนาเอกสารสิทธิบัตร

- ส่งทางไปรษณีย์ บริการเฉพาะผู้ใช้ในต่างจังหวัด
- ส่งทางโทรสาร บริการผู้ใช้ที่ต้องการเอกสารสิทธิบัตร
โดยด่วน พร้อมทั้งส่งต้นฉบับทาง
ไปรษณีย์

(อัตราค่าบริการ ค่าบริการ 30 บาท/ฉบับ + ค่าถ่าย
สำเนาเอกสารแผ่นละ 5 บาท กรณีต่างจังหวัดจะคิด
ค่าโทรศัพท์ทางไกลด้วย)

การประชาสัมพันธ์ของศูนย์สารนิเทศสิทธิบัตร

1. จัดทำแผ่นพับ ประชาสัมพันธ์ศูนย์สารนิเทศสิทธิบัตร
2. จัดส่งรายชื่อเอกสารสิทธิบัตรที่มีในศูนย์ฯ ไปยังหน่วยงานต่าง ๆ
ทั้งภายใน และภายนอกสถาบัน

ความร่วมมือเกี่ยวกับเอกสารสิทธิบัตรกับหน่วยงานอื่น ๆ

1. ภายในประเทศ

ติดต่อกับ ศูนย์สารนิเทศสิทธิบัตร กรมวิทยาศาสตร์บริการ
ศูนย์บริการสารสนเทศทางเทคโนโลยี (TIAC)
ห้องสมุดมหาวิทยาลัยต่าง ๆ เช่น
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

2. ต่างประเทศ

ติดต่อกับ องค์การทรัพย์สินทางปัญญาแห่งโลก (WIPO)
องค์การสิทธิบัตรยุโรป (EPO)
สำนักงานสิทธิบัตรของประเทศต่าง ๆ
เช่น สิงคโปร์

ปัญหาและข้อเสนอแนะ

งานบริหาร

1. ขาดบุคลากรระดับพนักงานฯ ปฏิบัติงาน
2. พื้นที่ทำงานของบุคลากรไม่เพียงพอ
3. คู่มือและดรชชนี้สำหรับค้นเอกสารสิทธิบัตรมีน้อย

งานบริการ

1. ผู้ใช้ขาดความรู้ในเรื่องเอกสารสิทธิบัตร ทำให้บุคลากรในศูนย์ฯ ต้องใช้เวลาในการแนะนำ ช่วยค้นคว้า
2. ผู้ใช้ไม่ให้ความร่วมมือในการปฏิบัติตามระเบียบการใช้บริการของศูนย์ฯ

โครงการพัฒนาศูนย์สารสนเทศสิทธิบัตร

1. ในอนาคตทางศูนย์จะพยายามใช้ระบบการสืบค้นโดยผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต (Internet)
2. จะจัดหาทรัพยากรนี้ วารสาร และหนังสือ ทางด้านกฎหมาย ทางด้านทรัพย์สินทางปัญญา วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มาให้บริการ
3. บริการจัดส่งสำเนาเอกสารสิทธิบัตรในรูปแบบอื่น ๆ เช่น การให้บริการจัดส่งแบบ EMS เป็นต้น

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่จะนำเสนอในที่นี้เป็นงานวิจัยที่ศึกษาในประเทศไทยเท่านั้น โดยจำแนกเป็น งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้เอกสารสิทธิบัตรโดยตรง จำนวน 2 เรื่อง และงานวิจัย ที่มีเรื่องการใช้เอกสารสิทธิบัตรบางส่วนจำนวน 2 เรื่อง ดังนี้

งานวิจัยที่เกี่ยวกับการใช้เอกสารสิทธิบัตรโดยตรง ได้แก่ งานวิจัยของปฤชฎี นาคกรทรรพ (2537) เรื่องการใช้เอกสารสิทธิบัตรของอาจารย์สาขาวิทยาศาสตร์ธรรมชาติ คณะวิทยาศาสตร์ ในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ กลุ่มตัวอย่างมีจำนวน 208 คน ผลการวิจัยปรากฏว่า อาจารย์ 162 ราย ไม่ใช้สิทธิบัตร เนื่องจากไม่มีเรื่องที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยที่ทำ (เป็นอันดับแรก) มีอาจารย์เพียง 46 ราย ที่ใช้สิทธิบัตร และใช้สิทธิบัตรเพื่อการวิจัยมากกว่าเพื่อการสอนและการประดิษฐ์ผลงาน สารสนเทศสิทธิบัตรที่ใช้มาก คือ ข้อมูลบรรณานุกรม ข้อมูลทางบรรณานุกรมที่ใช้มาก คือ ชื่อเรื่องสิทธิบัตรและสาระสังเขป/บทสรุปการประดิษฐ์ รายละเอียดของการประดิษฐ์ที่อาจารย์ใช้มาก ได้แก่ ภูมิหลังของศิลปวิทยาการที่เกี่ยวข้อง และการนำการประดิษฐ์ไปใช้ประโยชน์ในการผลิตทางอุตสาหกรรม หัตถกรรม เกษตรกรรม และพาณิชย์กรรม อาจารย์ประสบความสำเร็จในการค้นสิทธิบัตร คิดเป็นร้อยละ 63.64 และใช้เอกสารสิทธิบัตรที่ศูนย์สารสนเทศสิทธิบัตร กรมวิทยาศาสตร์บริการมากที่สุด อาจารย์ใช้วิธีค้นสิทธิบัตรจากสิ่งพิมพ์ด้วยตนเองมากกว่าบรรณารักษ์ช่วยค้น และบริการสิทธิบัตรที่ใช้ ณ แหล่งที่ค้น คือ บริการแนะนำเอกสารสิทธิบัตร ผลการวิจัยด้านปัญหาพบว่า อาจารย์ประสบปัญหา

เกี่ยวกับการใช้คู่มือในระดับปานกลาง ปัญหาการใช้แหล่งบริการในระดับมาก และปัญหาเกี่ยวกับบุคลากรที่ให้บริการในระดับน้อย

จิราพร ลิ้มปานานนท์, และคนอื่น ๆ (2531) ศึกษาเรื่องสภาพสิทธิบัตรในประเทศไทย เป็นการศึกษากการใช้เอกสารสิทธิบัตรของผู้ใช้บริการที่ห้องสมุดกรมวิทยาศาสตร์บริการ จากกลุ่มตัวอย่าง 157 ราย มาใช้บริการรวมทั้งสิ้น 404 ครั้ง ใช้เอกสารสิทธิบัตรรวม 1,000 ฉบับ ซึ่งเป็นเอกสารสิทธิบัตรที่ยังอยู่ในระหว่างการถือครองสิทธิ์ร้อยละ 56.2 และส่วนใหญ่ร้อยละ 82.4 เป็นเอกสารสิทธิบัตรที่ยื่นขอในสหรัฐอเมริกา และเมื่อมีการสำรวจการใช้เอกสารสิทธิบัตรอย่างต่อเนื่อง โดยส่งแบบสอบถามไปยังผู้ที่เคยค้นคว้าเอกสารสิทธิบัตรจากห้องสมุดกรมวิทยาศาสตร์บริการ จำนวน 150 คน พบว่า ผู้ใช้เอกสารสิทธิบัตรมีวุฒิการศึกษาต่ำสุดคือ ปริญญาตรี สาขาวิทยาศาสตร์ วิศวกรรมศาสตร์ และเภสัชศาสตร์ (ร้อยละ 56.9, 18.5 และ 10.8 ตามลำดับ) วัตถุประสงค์ในการใช้เอกสารสิทธิบัตร คือ เพื่อการวิจัยและพัฒนาผลิตภัณฑ์ การเรียน การสอน และการผลิต (ร้อยละ 30.5, 23.7, และ 18.6 ตามลำดับ) โดยเป็นอุตสาหกรรมยา เครื่องสำอาง/สุขภัณฑ์ และปิโตรเคมี (ร้อยละ 38.7, 32.3 และ 29.0 ตามลำดับ) สำหรับปัญหาและอุปสรรคในการค้นคว้า คือ เอกสารสิทธิบัตรมีน้อย ไม่เพียงพอ การค้นคว้ายุ่งยาก ส่วนของเอกสารสิทธิบัตรที่มีการค้นคว่ากันมาก คือ ข้อถือสิทธิ์ ซึ่งเปิดเผยรายละเอียดของวิธีการประดิษฐ์ และภูมิหลังของศิลปวิทยาการที่เกี่ยวข้อง การใช้ประโยชน์จากเอกสารสิทธิบัตร พบว่า เพื่อหาวิธีใหม่ๆนำไปพัฒนาและปรับปรุงผลิตภัณฑ์ให้ดีขึ้นมีประสิทธิภาพมากขึ้น (ร้อยละ 75.4)

จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้เอกสารสิทธิบัตร 2 เรื่องข้างต้นนี้ แม้ว่ากลุ่มประชากรที่ศึกษาจะต่างกันเนื่องจากงานของปฤษฎิ์น นาคกรทรรพ (2537) ศึกษาเฉพาะกลุ่มอาจารย์คณะวิทยาศาสตร์ในสถาบันอุดมศึกษา ขณะที่งานของจิราพร ลิ้มปานานนท์ และคนอื่น ๆ (2531) ศึกษาผู้ใช้บริการที่ห้องสมุดกรมวิทยาศาสตร์บริการ ซึ่งมี ผู้ใช้หลายกลุ่ม แต่ผลการวิจัยของทั้ง 2 เรื่องมีประเด็นที่น่าสนใจดังนี้

1. ผลการวิจัยของปฤษฎิ์น นาคกรทรรพ (2537) พบว่าอาจารย์ใช้เอกสารสิทธิบัตรที่ศูนย์สารนิเทศสิทธิบัตร กรมวิทยาศาสตร์บริการมากที่สุด

2. วัตถุประสงค์ในการใช้เอกสารสิทธิบัตรของอาจารย์เพื่อการวิจัยมากกว่าเพื่อการสอนและการประดิษฐ์ผลงาน (ปฤษฎิ์น นาคกรทรรพ, 2537) สอดคล้องกับผลการวิจัยของจิราพร ลิ้มปานานนท์ และคนอื่น ๆ (2531) พบว่า ผู้ใช้บริการที่ห้องสมุด กรมวิทยาศาสตร์บริการ มีวัตถุประสงค์เพื่อการวิจัยสูงสุด (ร้อยละ 30.5) รองลงมาเพื่อการเรียนการสอน (ร้อยละ 23.7) และ การผลิต (ร้อยละ 18.6)

3. ส่วนของเอกสารสิทธิบัตรที่อาจารย์ใช้มาก คือ ภูมิหลังของศิลปวิทยาการที่เกี่ยวข้อง (ปฤษฎิน นาคทรพรพ, 2537) ในส่วนที่ผู้ใช้บริการเอกสารสิทธิบัตรที่กรมวิทยาศาสตร์ใช้มาก คือ ข้อถือสิทธิ และภูมิหลังของศิลปวิทยาการที่เกี่ยวข้อง

4. การใช้ประโยชน์จากเอกสารสิทธิบัตร พบว่า เพื่อหาวิธีใหม่ ๆ นำไปพัฒนาและปรับปรุงผลิตภัณฑ์ให้ดีขึ้นมีประสิทธิภาพมากขึ้น (ร้อยละ 75.4) (จิราพร ลิ้มปานานนท์และคนอื่น ๆ, 2531) ส่วนผลการวิจัยของผลการวิจัยของปฤษฎิน นาคทรพรพ (2537) พบว่า การนำการประดิษฐ์ไปใช้ประโยชน์ในการผลิตทางอุตสาหกรรม หัตถกรรม เกษตรกรรม และพาณิชย์กรรม

สำหรับงานวิจัยที่มีเรื่องการใช้เอกสารสิทธิบัตรบางส่วนมี 2 เรื่อง ดังนี้

สุรีย์ บุหงามงคล (2527) ศึกษาเรื่องความต้องการและการใช้ข้อสนเทศของคณาจารย์สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า วิทยาเขตเจ้าคุณทหารลาดกระบัง จากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 272 คนผลการวิจัยพบว่า ข้อสนเทศที่อาจารย์คณะวิทยาศาสตร์ มีวัตถุประสงค์ใช้เพื่อการสอน การวิจัย การพัฒนา/ประดิษฐ์ และการเขียนตำรา/บทความวิชาการ เป็นอันดับ 1 เหมือนกัน คือ หนังสือ ตำรา และวารสารวิชาการ ($\bar{X} = 4.00-4.75$) ส่วนข้อสนเทศที่ต้องการใช้เพื่อการสอนและการเขียนตำรา/บทความวิชาการ เป็นอันดับสุดท้าย คือ สิทธิบัตร ($\bar{X} = 2.00-2.49$) แต่ถ้าเป็นข้อสนเทศที่ต้องการใช้เพื่อการวิจัย จะใช้เอกสารสิทธิบัตรเป็นอันดับที่ 3 ($\bar{X} = 2.50-2.99$) และข้อสนเทศที่ต้องการใช้เพื่อการพัฒนา/ประดิษฐ์ จะใช้เอกสารสิทธิบัตรเป็นอันดับที่ 2 ($\bar{X} = 3.00-3.99$)

พัชรวิไล พงษ์วิชชุตา (2535) ศึกษาเรื่องความต้องการใช้บริการคัดเลือกเผยแพร่สารนิเทศของผู้ใช้ภาคธุรกิจและอุตสาหกรรม โดยส่งแบบสอบถามไปยังกลุ่มตัวอย่างสมาชิกประเภทเอกชนของกองสนเทศวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี จำนวน 301 ราย ผลการวิจัยพบว่า ผู้ใช้ภาคธุรกิจและอุตสาหกรรมปฏิบัติงานเกี่ยวข้องกับ ผลิตภัณฑ์หมวดเคมีและผลิตภัณฑ์เคมีมากที่สุด (ร้อยละ 39.8) มีวัตถุประสงค์ของการใช้บริการห้องสมุด คือ เพื่อนำสารนิเทศไปใช้แก้ปัญหาทางเทคนิค และใช้วิธีการในการค้นหาสารนิเทศด้วยการค้นหาด้วยตนเอง ประกอบกับการสอบถามและปรึกษาบรรณารักษ์ของกองสนเทศ ความต้องการใช้บริการคัดเลือกเผยแพร่สารนิเทศของผู้ใช้ในภาคธุรกิจและอุตสาหกรรมในด้านประเภทของสิ่งพิมพ์ในระดับมาก คือ วารสาร ($\bar{X} = 3.78$) ในระดับปานกลาง 4 ประเภท คือ เอกสารมาตรฐาน ($\bar{X} = 3.51$) วารสารสาระสังเขปและดรรชนี ($\bar{X} = 3.23$) เอกสารสิทธิบัตร ($\bar{X} = 3.22$) และเอกสารรายงาน ($\bar{X} = 3.11$)

จากงานวิจัยที่มีเรื่องการใช้สิทธิบัตรบางส่วน 2 เรื่องข้างต้น แม้กลุ่มประชากรที่ศึกษาจะต่างกัน เนื่องจากงานของสุรีย์ บุษงามงคล (2527) ศึกษาเฉพาะคณาจารย์สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า วิทยาเขตเจ้าคุณทหารลาดกระบัง ขณะที่งานของพัชรวิไล พงษ์วิชุดา (2535) ศึกษาผู้ใช้ที่เป็นสมาชิกประเภทเอกชนของกองสารนิเทศวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี แต่ผลการวิจัยของทั้ง 2 เรื่อง พบว่า ยังมีการใช้เอกสารสิทธิบัตรไม่มากนัก และผู้ใช้ยังเป็นผู้ที่ปฏิบัติงานทางอุตสาหกรรมเฉพาะบางกลุ่มเท่านั้น ซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้

1. ผลการวิจัยของสุรีย์ บุษงามงคล (2527) พบว่า ข้อเสนอที่ตรงความต้องการใช้เพื่อการวิจัยจะใช้เอกสารสิทธิบัตรเป็นอันดับ 3 ($\bar{X} = 2.50-2.99$) ส่วนผลงานวิจัยของ พัทธ์วิชุดา (2535) ที่พบว่าความต้องการใช้บริการการคัดเลือกเผยแพร่สารนิเทศของผู้ใช้ในภาคธุรกิจและอุตสาหกรรม ในส่วนของเอกสารสิทธิบัตร อยู่ในระดับปานกลางเท่านั้น ($\bar{X} = 3.22$)

2. ผลการวิจัยของพัชรวิไล พงษ์วิชุดา (2535) พบว่าผู้ใช้ภาคธุรกิจและอุตสาหกรรมปฏิบัติงานเกี่ยวข้องกับผลิตภัณฑ์หมวดเคมีและผลิตภัณฑ์เคมีมากที่สุด (ร้อยละ 39.8) และมีวัตถุประสงค์ของการใช้บริการห้องสมุด คือ เพื่อนำสารนิเทศไปใช้แก้ปัญหาทางเทคนิค

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย